

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Koncentrační tábor Osvětim

Dana Čermáková

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Koncentrační tábor Osvětim

Dana Čermáková

Vedoucí práce:

PhDr. Lukáš Novotný, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury

Plzeň, duben 2016

.....

Touto cestou bych ráda poděkovala PhDr. Lukáši Novotnému, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval.

OBSAH

1	ÚVOD	6
2	OSVĚTIM, MINULOST A ŽIDÉ.....	8
2.1	Antisemitismus	9
2.2	Pokus o rasově čistý národ	11
2.3	Odsun židovstva	12
2.4	Konečné řešení židovské otázky	14
3	KONCENTRAČNÍ TÁBOR	15
3.1	Osvětim I	15
3.2	Osvětim II	17
3.2.1	Továrny na smrt	18
3.2.2	Sonderkommando	21
3.3	Osvětim III.....	22
3.4	Život v táboře.....	23
3.4.1	Zdravotnictví.....	26
4	NA PRAHU SVOBODY	31
4.1	Odsouzení	34
5	ZÁVĚR	38
6	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURA	41
7	RESUMÉ	45
8	PŘÍLOHY	47

1 ÚVOD

Bakalářská práce se věnuje koncentračnímu a vyhlazovacímu táboru v Osvětimi. Táborový komplex původně sloužil jako dělostřelecká kasárna, ale s nástupem nacistické ideologie se Osvětim změnila na místo, kde se realizovalo konečné řešení židovské otázky. Téma bylo vybráno z důvodu pochopení a částečnému přiblížení se dané době, ve které se mnohem silněji projevovala nenávisť vůči Židům. Veškerá zášť k tomuto etniku se projevovala již o několik století dříve. Byli nenáviděni z různých důvodů, například se tvrdilo, že měli více dětí než křesťané, mnohdy měli Židé lepší pracovní pozice, způsobili hospodářskou krizi a v nacistické propagandě byli hlavním důvodem prohry Německa v první světové válce. Stačilo už jen málo k tomu, aby se plán na vyhlazení evropského židovstva mohl uskutečnit. Cílem práce, jak je psáno výše, je pochopení dané doby, kdy díky silné a přesvědčivé propagaci namířené proti židovskému etniku docházelo k hrůzným činům, kterých by lidé za normálních okolností nikdy nedopustili.

Práce je rozdělena do tří kapitol. První kapitola se věnuje částečně jak historii města Osvětim, tak i minulosti samotných Židů žijících v Polsku. Dále se zde zabývám vývojem antisemitismu, který se nejvíce projevil v nacistické ideologii Německa a vyústil až k myšlence vzniku rasově čistého národa, zotročení části evropského obyvatelstva a definitivnímu odstranění Židů. Druhá kapitola se věnuje samotnému koncentračnímu táboru, jeho výstavbě, rozdělení do různých částí a čemu každá část sloužila. Dále je zde popsán průběh postupného vyhlazování Židů, kdy k tomuto účelu bylo zapotřebí vybudovat plynové komory i krematoria. Následuje popis o životě v táboře od příjezdu transportů a pokračuje podkapitolou, která je věnována táborovému zdravotnictví a muži, kterého se nikdy nepodařilo odsoudit, jevil velký zájem o dvojčata a genetiku a tím byl doktor Josef Mengele. Třetí závěrečná kapitola se věnuje poslední deportaci maďarských Židů, likvidaci osvětimského tábora kvůli obavě z postupující sovětské armády, osvobození Osvětimi a také se zmiňují o

odsouzení těch, kteří se sami účastnili nebo jinak podíleli na vraždách nevinných lidí.

Na téma své bakalářské práce jsem našla mnoho publikací, internetových zdrojů i dokumentů. Jedná se zejména o odborné knihy zabývající se daným tématem, například uvádím knihu od Deborah Dwork *Osvětim 1270 až současnost*, která jak název uvádí, kompletně mapuje celý rozvoj města Osvětim od jeho první zmínky přes německé osídlení, koncentrační tábor a jak vypadá z dnešního pohledu. Kniha *Tábor smrti Osvětim* od Iana Baxtera popisuje pouze koncentrační tábor a jednotlivé kapitoly jsou doplněné fotografiemi z prostředí tábora. Komplexním souhrnem osvětimského tábora se zabývá i anglická kniha od Danuta Czech *Auschwitz: Nazi Death Camp*, která je navíc doplněna tabulkami o počtech deportovaných a usmrcených osob z jednotlivých zemí. V první kapitole jsem použila zejména knihy od Kurta Schuberta *Dějiny Židů* a Heika Haumanna *Dějiny východních Židů*, v nichž autoři popisují příchod prvních Židů na evropský kontinent a také jejich usídlení v Polsku. Dále jsem využila knihy, které byly sepsány samotnými přeživšími, například kniha Oty Krause a Ericha Kulky *Továrna na smrt*, kde je líčen celý průběh tábora očima vězně od příjezdu po osvobození. Další publikací popisující život v táboře je od Erica Friedlera a kol. *Svědkové z továrny na smrt*, která spíše zasvěcuje do práce členů Sonderkommanda. Z internetových zdrojů jsem nejvíce využívala stránku věnovanou památce obětí nacistického režimu *Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum*, která obsahuje důležitá fakta o celkovém chodu i výstavbě táborového komplexu a je doplněná výpověďmi přeživších svědků. Z dokumentů mohu uvést *Vzestup a pád NSDAP* nebo *Osvětim a konečné řešení*, kde je v jednotlivých dílech líčen chod a výstavba osvětimského tábora s krátkými příběhy bývalých vězňů tábora.

2 OSVĚTIM, MINULOST A ŽIDÉ

Mnoho lidí si město Osvětim spojí s jeho smutnou minulostí, koncentračním táborem, ale existovalo zde město jako každé jiné se svojí historií. Osvětim existovala od 13. století jako tržní osada a město obchodovalo se solí. Ve 13. a 14. století vzrůstalo v Osvětimi hospodářství, protože ležela na obchodní stezce Vídeň-Olomouc-Ostrava a také Lipsko-Vratislav-Opole-Krakov-Lvov.¹ Již ve středověku čtvrtý lateránský koncil přikázal Židům, aby se od křesťanů lišili oblečením. Například nosili špičatý klobouk s rohy a také museli nosit na oděvu žlutý kruh. Koncil ve Vratislavi, roku 1267, nařídil Židům žít v oddělených čtvrtích, v zaměstnání nesměli být nadřizenými křesťanů a také nesměli vybírat cla a razit mince. Ovšem tato usnesení neměla mnohdy význam, protože někteří Židé pracovali jako správci pokladny, stali se nepostradatelnými, a tak se jejich činnost neomezila.² Kromě snahy odlišit je a zakázat jim různé činnosti, byli obviněni i z řady rituálních vražd a to například v Německu roku 1235 si vraždu zdůvodňovali tak, že Židé potřebovali k magickým účelům krev křesťana a za trest upálili 34 Židů. Nejstarší doklad o rituální vraždě se odehrál v Anglii ve 12. století. Dále byli obviňováni z morové epidemie, kdy podle křesťanského obyvatelstva otravovali studně, protože chtěli zničit křesťanský západ.³ V 15. století byla Osvětim odkoupena polským králem Kazimírem IV. a do Polska začali přicházet první Židé.⁴ První zmínka o Židech žijících v Osvětimi pochází z roku 1549.⁵ V 16. století zažívali Židé v Polsku dobré časy. Vzniklo i přísloví, které to potvrzovalo: „*Polská republika je pro rolníka peklo, pro měšťana očištěc, pro zemana nebe a pro Žida ráj.*“⁶ Dokonce rabi Šaul Wahl se v roce 1587 stal na jednu noc králem,⁷ v době kdy se rozhodovalo mezi Zikmundem III. a Maxmiliánem Habsburským. Král Vladislav IV. Vasa, 10. března 1636,⁸ udělil

¹ DWORK, Deborah, VAN PELT, Robert Jan, *Osvětim*, Praha 2006, s. 30.

² HAUMANN, Heiko, *Dějiny východních Židů*, Olomouc 1997, s. 17.

³ SCHUBERT, Kurt, *Dějiny Židů*, Praha 2003, s. 43–51.

⁴ DWORK, s. 33–35.

⁵ *Oswiecim*. In: Virtual Shetl[online], [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.sztetl.org.pl/en/article/oswiecim/5,history/>.

⁶ HAUMANN, s. 33.

⁷ Tamtéž.

⁸ *Oswiecim*. In: Virtual Shetl[online], [cit. 2016-03-06]. Dostupné z:

Židům právo usídlit se ve městě Osvětim, mohli vlastnit domy i za hranicemi města. V 18. století začali platit nařízení podobná těm ze století třináctého. Židé v zaměstnání nesměli být nadřizení křesťana, synagoga nesměla být vyšší než křesťanský dóm, obviňovali se z křesťanských vražd a mnozí z nich byli odsouzeni a popraveni. Vznikající se nenávist vůči židovskému obyvatelstvu se začala projevovat nejdříve u šlechty, která v nich začala vidět svou konkurenci a tak jí znemožňovala její vzestup. Obávala se i možného podvodu ze strany Židů, a proto jim byl zakázán přístup do státních služeb a zakázáno bylo i spravovat královské domény.⁹ Na začátku 20. století židovská komunita v Osvětimi prosperovala. Židé do ekonomiky přispěli výstavbou papíren, továrnou na asfalt, výrobou hnojiv a chemickým výrobků anebo výrobou alkoholových nápojů.¹⁰

Během staletí se židovská populace v Osvětimi rozrůstala. V roce 1500 jich zde žilo 18 000, v roce 1648 již 500 000, většina imigrantů pocházela z Německa. V 18. století počet židovských obyvatel vzrostl na 750 000¹¹ a ve 20. letech 20. století jich zde žilo 40 %.¹² Velkou část populace tvořili až do druhé světové války.

2.1 Antisemitismus

V Polsku bylo Židům vytýkáno, že pracují na lepších místech a znemožňují tak polskému občanovi potencionální pracovní růst. Židé pracovali například jako bankéři a v dobách hospodářské krize na ně byla svalována vina za její vznik. Byla na ně svalována vina za vznik hospodářské krize. Antisemitismus našel podporu zejména ve středním stavu a mezi vzdělanci, kteří se krizí cítili nejvíce ohroženi.¹³ V roce 1819 došlo v Německu k pronásledování Židů. Protižidovskou nenávist propagoval Hartwig von Hundt-Radowsky ve svém díle *Židovské*

<http://www.sztetl.org.pl/en/article/oswiecim/5,history/>.

⁹ HAUMANN, s. 60–62.

¹⁰ *Oswiecim*. In: Virtual Shetl[online], [cit. 2016-03-06]. Dostupné z:

<http://www.sztetl.org.pl/en/article/oswiecim/5,history/>.

¹¹ HAUMANN, s. 34–39.

¹² *History*. In: Stay Poland[online], [cit. 2016-03-06]. Dostupné z:

<http://www.staypoland.com/cityHistory.aspx?TownId=53>.

¹³ HAUMANN, s. 109.

zrcadlo-obraz hanby a mravů starých a nových časů, kde tvrdil: „*Pokud někteří lidé vydávají dědičný a specifický zápach Židů za předsudek nebo výmysl, pak jsou důkazem toho, že jsou buď soudruhy Židů, nebo se rozešli se svou rasou.*“, a také napsal: „*Bylo by však nejlepší, kdyby země byla zcela očištěna od této havěti, a jsou k tomu hned dva prostředky. Buď ji vyhubit, nebo jako faraón... ji vyhnat ze země.*“¹⁴ V dobách první světové války znovu vznikaly teorie, kdy se tvrdilo, že Židé otravují studně i mléko. Ve Varšavě jim bylo dokonce zakázáno vstupovat do parků, pokud nebyli v evropském oblečení. V Německu propagoval protižidovské myšlenky časopis *Der Stürmer*, který na každé straně měl napsáno: *Židé jsou naším neštětím* a používal titulky například: *Bez židovské otázky není vykoupení pro německý národ* nebo *Bez zlomení panství Židů není vykoupení lidstva.*¹⁵ Roku 1937 vznikly na univerzitách ghetto-lavice, ve kterých museli sedět židovští studenti, což způsobilo, že jejich počet klesl z 25 % na 8 % mezi léty 1921–1939.

Další protižidovské nálady vyvolala křišťálová noc. V říjnu 1938 nacisté odvezli 17 000 až 20 000 polských Židů¹⁶ na hranice, aby se vrátili do své vlasti, ale Polsko je odmítlo. Přijali je až v roce 1939. Herszel Grynszpan odsun odmítal, protože mezi Židy byli jeho rodiče z Hannoveru. Za jejich odsun se chtěl pomstít na německém velvyslanectví v Paříži tak, že zastřelí velvyslance hraběte Counta von Welczeka, ale 7. listopadu 1938 na velvyslanectví nebyl a v domnění, že je to on vystřelil na sekretáře německého velvyslanectví Ernsta von Ratha. Zemřel 9. listopadu 1938 a Joseph Goebbels použil jeho smrt jen jako záminku k rozpoutání násilí vůči Židům. Během noci se ničili synagogy, modlitebny, židovské obchody a došlo i k vraždě Židů. Veškerý nepořádek, který po noci vzniknul, museli uklidit židovští obyvatelé a také museli zaplatit škody kolem jedné miliardy říšských marek. Židovským dětem přikázali odejít ze škol, nesměli zastávat pozice jako lékař a právník, doklady byly opatřeny písmenem J,

¹⁴ SCHUBERT, s. 94.

¹⁵ Tamtéž, s. 97–104.

¹⁶ HAUMANN, s. 185–187.

aby se dalo poznat, že jsou Židé, a muži se museli přejmenovat na Izrael a ženy na Sáru.¹⁷

2.2 Pokus o rasově čistý národ

V roce 1920 vznikla strana NSDAP, která si již od svého počátku kladla za cíl sjednocení Němců nebo zrovnoprávnění národa s ostatními národy a zrušení Versailleské mírové smlouvy. Program dále obsahoval zrušení židovského občanství a také se snažili o jejich vyloučení ze společnosti. Některé požadavky byly formulovány až v roce 1933. Jejich cílem bylo mimo jiné i vytvoření rasově čistého národa, ztročení slovanské rasy, která byla pro Německo méněcenná, a toužili vyhladit Židy, kteří byli vnímáni jako podlidi. Germánská rasa pro ně představovala ideál, který se měl dále zdokonalovat.¹⁸ Svou ideu vytvoření rasově čistého národa propagovali nejen v zákonech, ale i ve školních učebnicích, v tisku nebo ve filmu. Vznikaly zákony jako *Zákon proti nebezpečným recidivistům*, *Zákon o zachování dědičných kvalit německého národa*, který zakazoval sňatky těm, u nichž v rodině byla dědičná nemoc.¹⁹ Dále byl schválen *Zákon o obnově úřednictva*, Židé nesměli pracovat jako úředníci. V Norimberku, byl odsouhlasen *Zákon na ochranu německé krvi a cti*, v tomto případě nesmělo vzniknout manželství mezi Židem a Němcem, ani jiný intimní vztah, jinak byli nuceni se rozejít. Dalším kritériem bylo, že za státní příslušníky byli považováni obyvatelé Německa a také bylo stanoveno, kdo byl míšencem prvního a druhého stupně. To záleželo na tom, kolik židovských předků v rodině měli, buď dva židovské předky anebo jednoho židovského předka.²⁰ Zákon platil i na Němce, kteří museli dokazovat svůj původ, pokud měli zájem o nějaké zaměstnání. Později byl zákon upraven a to tak, že za Židy byli považováni všichni, kteří se hlásili k židovské obci a osoby s většinou židovských předků.²¹ V roce 1933 vznikl *Zákon na ochranu před dědičně postiženým potomstvem*,

¹⁷ STRAŠÍKOVÁ, Lucie, *Protižidovský pogrom organizovaný státem*. In: Česká televize [online], [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1435145-kristalova-noc-protizidovsky-pogrom-organizovany-statem>.

¹⁸ EMMERT, František, *Holocaust*, Brno 2006, s. 10.

¹⁹ DWORK, s. 96.

²⁰ SCHUBERT, s. 105.

²¹ EMMERT, s. 14.

který měl zaručit rasově čistý národ tím, že se sterilizovali mentálně postižené osoby a jiní dědičně nemocní. Od roku 1938 žádali rodiče mentálně postižených dětí o eutanazii a bylo i nařízeno, aby se provedla eutanazie i na čerstvě narozených dětech, u kterých se projeví známky postižení. Eutanazie se později začala praktikovat i u dospělých jedinců z psychiatrických léčeb, kteří měli být otráveni oxidem uhelnatým. Celkem mělo být usmrceno 65 000 až 75 000 lidí. Na zkoušku bylo vybráno 18 až 20 chovanců do zrušené věznice v Brandenburku, kde byla od Christiana Wirtha navrhována plynová komora s falešnými sprchami, stejný princip byl použit i v Osvětimi.²² Počet usmrcených lidí byl vypočítán vzorcem 1000:10:5:1, to znamenalo, že tisíc z deseti potřebuje psychiatra, pět z deseti klinickou péči, z pěti lidí je jeden zařazen do akce T4. Akce se jmenovala podle berlínské ulice Tiergartenstrasse 4, sídlo řídicího štábu,²³ a činem si slibovali nejen menší sociální výdaje, ale i mnohem více místa pro lidi v nemocnicích, kteří se mohli uzdravit.²⁴

2.3 Odsun židovstva

Již v začátku války vstoupila na polské území německá armáda, aby zde mohla žít německá nadřazená rasa, které by všichni Slované a Židé otročili.²⁵ Bylo nutné je přemístit na místa, odkud by poté směřovali dále do koncentračních táborů. Vznikla tak polská ghetta, kam byli přepravováni nejen Židé z Polska, ale i z ostatních států. V každém ghettu fungovaly Židovské rady, které se staraly o veškeré sociální potřeby obyvatel a také o administrativu. Od roku 1942 rada shromažďovala Židy, kteří byli posíláni dále do vyhlazovacích táborů.²⁶ Ghetta vznikala ve větších polských městech, jako byla Varšava, Lodž nebo Lvov.²⁷

²² DWORK, s. 123–124.

²³ Tamtéž, s. 124.

²⁴ ALY, Götz, *Konečné řešení, Přesun národů a vyhlazení evropských Židů*, Praha 2006, s. 40.

²⁵ *Ghettoizace židovského obyvatelstva*. In: Holocaust [online], [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/dejiny/konecne-reseni-zidovske-otazky/konecne-reseni-zidovske-otazky-v-evrope/ghettoizace-zidovskeho-obyvatelstva/>.

²⁶ EMMERT, s. 30.

²⁷ *Ghettoizace židovského obyvatelstva*. In: Holocaust [online], [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/dejiny/konecne-reseni-zidovske-otazky/konecne-reseni-zidovske-otazky-v-evrope/ghettoizace-zidovskeho-obyvatelstva/>.

Poté co do Polska vstoupila německá armáda, byla později v Osvětimi zřízena nová městská rada, která město přejmenovala na Auschwitz a náměstí na Adolf Hitler Platz. Nedlouho poté byla transportována první tisícovka Židů. Nejdříve byli odvezeni do Lublinu, později byli odváženi i do Niska, ale bylo nutné vytvořit shromaždiště, odkud by byli následně deportováni na východ. Za shromaždiště si vybrali město Lodž.²⁸ Město Lodž vzniklo roku 1820 a převládal zde textilní průmysl. V průmyslu pracovali jak poláci tak i němci, kteří po vzniku města tvořili většinu obyvatel. Počet židovského obyvatelstva od 19. století do roku 1914 vzrostl z 19,5 % na 36 %.²⁹ Samotné ghetto vzniklo v roce 1940 a díky nedostatku jídla, i nemocem, mnoho lidí umíralo. Heinrich Himmler zavítal do Lodže roku 1941, v židovské radě zasedal Hans Biebow, který chtěl pro Lodž zvýšit přiděly jídla, ale nikdy mu nebylo vyhověno.³⁰ Na život v ghettu vzpomínala Sara Grossmanová: *„Domnívám se, že nás nenechali trpět hladem, protože by bylo málo jídla, ale protože to byl jejich způsob, jak nás demoralizovat, pokořit, mučit. ... Každý den proto umírala spousta, spousta lidí. Bylo tam plno nemocných, kteří neměli léky a nebylo jim pomoci.“*³¹ Ghetto bylo zničeno 29. srpna 1944, osvobození sovětskými vojáky se dožilo jen 877 lidí.³²

Dalším velkým ghetttem se stala Varšava. V dřívějších dobách zde sídlily centrální úřady, kulturní instituce, hospodářství. Koncem 19. století pracovalo nejvíce Židů v obchodě a to 40 %, dále v průmyslu 30 % a jejich počet se od roku 1864 do 1914 navýšil ze 73 000 na 337 000. Rychlý přírůstek zvýšil obavy, protože křesťané si mysleli, že jsou odsouzeni k zániku. Důvodem ale bylo, že židovská společnost byla mladší než katolická, Židé uzavírali více sňatků a byla i menší úmrtnost židovských dětí, tím vším došlo k nárůstu populace.³³ Varšavské ghetto vzniklo také roku 1940, jeho rozloha byla pouhých 2,4 %. Ve městě

²⁸ DWORK, s. 118–120.

²⁹ HAUMANN, s. 116–117.

³⁰ BREITMAN, Richard, *Architekt „konečného řešení“, Himmler a vyvraždění evropských Židů*, Praha 2004, s. 177.

³¹ DWORK, s. 122.

³² *Nacisté zlikvidovali židovské ghetto v polské Lodži*. In: Česká televize [online], [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1388165-naciste-zlikvidovali-zidovske-ghetto-v-polske-lodzi>.

³³ HAUMANN, s. 115–116.

fungovala městská rada, v čele Adam Czerniaków, ale 22. července 1942 spáchal sebevraždu, protože odmítl shromáždit Židy určené k deportaci do vyhlazovacích táborů.³⁴ V roce 1942 žilo ve Varšavě 400 000 Židů, ale každý den bylo odesláno do vyhlazovacího tábora Treblinka 6000 Židů.³⁵ Zbylí Židé se odmítli shromáždit k poslednímu transportu, které propuklo v povstání od dubna do května 1943.³⁶ V čele povstání byl Mordechaj Anielewicz. Proti ozbrojené a zkušené německé armádě neměli šanci vyhrát. Oddíly SS postupně vypalovaly všechny domy a zastřelily všechny, které našly, a zbytek byl odeslán do koncentračního tábora.³⁷

2.4 Konečné řešení židovské otázky

Cíl vyhlazení evropského židovstva se prováděl již před konferencí ve Wannsee, ta měla pouze zajistit spolupráci úřadů, které se podílely na jejich vyhubení. Například v září 1941, před podepsáním smlouvy, bylo zastřeleno 30 000 kyjevských Židů.³⁸ Přednostně chtěli vyvraždit Židy z Německa a východu, poté z ostatních částí Evropy a míšence prvního stupně. Vyhlazení se mělo dokončit v roce 1944, ale vše se muselo pečlivě zaznamenávat, a to způsobilo zdržení. Zapisovaly se všechny transporty a veškerý majetek zabraný Židům. O vše se staralo židovské oddělení při RSHA vedené Adolfem Eichmannem.³⁹

Konference ve Wannsee konanou dne 20. ledna 1942 se zúčastnili vysocí státní úředníci, předáci nacistické strany a členové říšských bezpečnostních sborů, jako byli Heinrich Müller, Otto Hofmann, Karl Eberhard Schöngarth, Rudolf Lange, Gerhard Klopfer, Wilhelm Stuckart.⁴⁰ Na místě je očekával Adolf Eichmann, řídil židovské deportace, a Reinhard Heydrich, který schůzi řídil. Eichmann si na schůzi zapsal: *„Židé pod německou vládou budou odesláni pracovat na Východ. Většina jich zemře. S těmi kdo přežijí, bude adekvátně*

³⁴ *Varšavské ghetto*. In: Holocaust [online], [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/dejiny/koncentracni-tabory-a-ghetta/varsavske-ghetto/>.

³⁵ SCHUBERT, s. 107–108.

³⁶ HAUMANN, s. 191–192.

³⁷ EMMERT, s. 32.

³⁸ *Počátek masového vraždění*. In: Holocaust [online], [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/dejiny/konecne-reseni-zidovske-otazky/konecne-reseni-zidovske-otazky-v-evrope/pocatek-masoveho-vrazdeni/>.

³⁹ EMMERT, s. 36.

⁴⁰ BREITMAN, s. 249–250.

naloženo.⁴¹ Následně začaly deportace Židů z ghatt, kteří se přesouvali do koncentračních táborů. Koncem roku byl Heinrich Himmler informován o přesídlení 1 274 166 Židů.⁴²

3 KONCENTRAČNÍ TÁBOR

Tábor v Osvětimi se skládal ze tří částí. Osvětim I, hlavní řídicí tábor, kde sídlila ústřední správa. Osvětim II-Březinka, která sloužila pro masové vraždění lidí. Osvětim III-Buna v Monowicích byl určen k výstavbě továren na výrobu syntetického kaučuku a benzinu. Celkově k táboru patřilo dalších 40 pod táborů.

V roce 1942 bylo v táborovém komplexu vězněno 50 % Židů a v roce 1944 představovali 68 % vězeňské populace. V polovině června 1944 zde bylo 23 070 osob různých národností a o tři měsíce později jejich počet vzrostl na 104 878 vězňů.⁴³

3.1 Osvětim I

Hlavní tábor se skládal z několika bloků, kterými byl ženský tábor dále blok pro válečné zajatce, ošetrovna, krematorium I a také se zde prováděly lékařské experimenty na lidech v bloku 10.⁴⁴ Ženy měly být umístěny do Březinky, ale jejich transport dorazil 26. března 1942⁴⁵, přijely dříve, než byla dostavěna druhá část tábora. Poté byly z hlavního tábora přemístěny do bloku Bla.⁴⁶ První transport dorazil do Osvětimi 20. května 1940 a jednalo se o 30 vězňů ze Sachsenhausenu.⁴⁷

Tábor vznikl v bývalých polských kasárnách s dobrým železničním spojením a původně měl sloužit pro politické vězně. Dne 27. dubna 1940 dostal

⁴¹ *Vzestup a pád NSDAP, U moci*. In: Česká televize [online], [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10717757164-vzestup-a-pad-nsdap/214382558950004-u-moci/>

⁴² SCHUBERT, s. 107–108.

⁴³ CZECH, Danuta, *Auschwitz : Nazi Death Camp*, Oświęcim 2011, s. 68.

⁴⁴ *Auschwitz I*. In: Osvětim [online], [cit. 2016-04-10]. Dostupné z:

<http://www.osvetim.info/auschwitz1.php>. [10.4. 2016]

⁴⁵ BAXTER, Ian, *Tábor smrti Osvětim*, Brno 2013, s. 33.

⁴⁶ *Auschwitz II-Birkenau*. In: Koncentrační tábor Osvětim-Auschwitz [online], [cit. 2016-04-10].

Dostupné z: <http://www.osvetim-auschwitz.estranky.cz/clanky/AuschwitzII.html>.

⁴⁷ CZECH, s. 57.

Rudolf Höss rozkaz vybudovat nový tábor pro 10 000 vězňů, následně 4. května 1940 byl jmenován velitelem koncentračního tábora v Osvětimi. Rudolf Höss musel nechat postavit strážné věže, budovu pro Blockführera i důstojníky, z muničního skladu vytvořit krematorium a nastěhovat se do domu v blízkosti tábora. Přestavěno bylo dvacet dva domů pro vězně, které se označily čísla. Mimo tábor stála budova, která sloužila k registraci vězňů. Každá budova sloužila svému předem danému účelu a tak to bylo i v případě bloku 11, původně blok 13. Budova sloužila k vyslýchání a mučení vězňů. Ti, kteří byli odsouzeni na smrt se museli svléknout, poté odešli na dvůr, postavili se ke zdi a byli zastřeleni.⁴⁸ Ve sklepě bloku 11 byly malé cely určené k uvěznění, ve kterých se muselo stát. Do cel se mohli vmačkat čtyři lidé. Za menší prohřešek byl vězeň v cele několik dní, v jiných případech ho nechali zemřít. V kobce byl uvězněn Wieslaw Kielar a vypověděl: *„V naprosté tmě jsem na obličejích cítil dech svých tří spoluvězňů. Jeden z nich sotva chrčel a občas slabě zasténal: ‚Vodu! Jíst! Vodu!‘ ... Druzí dva byli v trochu lepším stavu. Řekli mi, že v cele stojí už dva dny bez vody a jídla. ... Byli roztrpčení, že mě strčili do jejich přeplněné kobky. Zbývala nám jediná naděje, že ten čtvrtý do rána zemře. Pak bychom byli zas jen tři....“*⁴⁹

V létě 1941 navštívil Osvětim Adolf Eichmann, aby vyřešil nový a efektivní způsob zabíjení lidí ve větším počtu. Byl vybrán sklep bloku 11, ten měl sloužit k pokusnému usmrcení sovětských zajatců pomocí plynu Cyklonu B.⁵⁰ Kyselina kyanovodíková původně sloužila k hubení vši a jiných škůdců, kterou používali zaměstnanci firmy Tesch & Stabenow. Později zaškolili i poddůstojníky sanitního vojska, aby desinfekci mohli provádět sami.⁵¹ V pozdějších letech byl hlavní složkou používanou v plynových komorách. Úkolem byl pověřen Hans Fritzsch, který k pokusu vybral blok 11. Utěšnil všechny

⁴⁸ BAXTER, s. 9–15.

⁴⁹ DWORK, s. 172–173.

⁵⁰ BAXTER, s. 21–22.

⁵¹ HÖSS, Rudolf, *Velitelem v Osvětimi*, Praha 2006, s. 205.

otvory a Cyklon B vhodil do místnosti. Při experimentu zemřelo 600 zajatců a 300 polských vězňů.⁵²

3.2 Osvětim II

V létě 1941 se měl na rozkaz Heinricha Himmlera vybudovat nový tábor schopný pojmout 100 000 vězňů. Tábor měl navrhnout Karl Bischoff a Fritz Ertl.⁵³ Druhý komplex tábora Osvětim-Březinka byl postaven na místě bývalé vesnice Březinka. Tábor byl rozdělen na dvě části. Původně mělo v jednom bloku bydlet 550 vězňů, celkově asi 97 000 a každé lůžko sloužilo pro tři lidi. Bischoff ale počet vězňů zvýšil z 550 na 744.⁵⁴ Při tomto počtu vězňů mělo žít ve 174 ubikacích přesně 129 456 lidí. Se stavbou tábora se začalo na podzim roku 1941 s využitím pracovní síly právě příchozích 10 000 sovětů. Během zimy jich spousta zemřela, někteří umírali i na staveništi.⁵⁵

V jejím počátku existovaly dva bloky fungující od poloviny roku 1942. BIa, kde byly umístěny ženy a BIb, kde bydleli muži. Ti byli později přesunuti do jiné části a na jejich místo byly umístěny ženy. Dohromady oba sektory se skládaly z 62 baráků, 10 umýváren a toalet, 2 kuchyně, 2 lázně a 2 sklady. V roce 1943 přibyl sektor BIIa a BIIb. V prvním zmiňovaném byla umístěna karanténa pro muže a skládal se z 16 baráků, 3 umýváren, toalety a kuchyně. Druhý sektor měl označení Terezínský rodinný tábor, v němž žilo téměř 18 000 lidí.⁵⁶ Židé z Terezína dorazili do Osvětimi 9. září 1943, poté ještě 16. a 20. prosince. Do tábora byli všichni přijati bez selekce a celé rodiny mohli být pohromadě. Ovšem 7. března 1944 byli donuceni napsat svým příbuzným a hned nato byli všichni zabiti. Vše to bylo děláno proto, aby zástupci Červeného kříže z Terezína viděli,

⁵² *Nacisté před 70 lety poprvé vyzkoušeli na lidech cyklon B.* In: Česká televize [online], [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1244757-naciste-pred-70-lety-poprve-vyzkouseli-na-lidech-cyklon-b>.

⁵³ BAXTER, s. 26.

⁵⁴ *Osvětim: nacisté a konečné řešení, Rozkazy a iniciativy,* In: Česká televize [online], [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1180428038-osvetim-naciste-a-konecne-reseni/205382529240002-rozkazy-a-iniciativy/>.

⁵⁵ BAXTER, s. 28.

⁵⁶ *The Construction Of The Camp.* In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://auschwitz.org/en/history/auschwitz-ii/the-construction-of-the-camp>.

že Židé jsou v pořádku.⁵⁷ Sektor BIIC sloužil pro Židy z Maďarska, do bloku BIID byli přemístěni muži z bloku BIb. V bloku BIIE bydleli cikánské rodiny. Jejich transport dorazil v únoru 1943 v počtu 23 000 a pocházeli z Německa, Rakouska, Čech a Moravy. Většina z nich zemřela kvůli nemocem a další zahynuli v plynových komorách, když se 2. února 1944 tábor ničil. Dohromady bylo v sektorech b, c, d, e postaveno 32 baráků, 6 umývár a toalet a 2 kuchyně. BIIF fungoval jako nemocnice skládající se ze 17 baráků a lání, sektor BIIG se nazýval Kanada, který sloužil k uskladnění věcí vězňů a obsahoval 30 budov. Též se zde nacházela sauna sloužící k registraci a dezinfekci nových vězňů.⁵⁸

K Březince přiléhaly i podtábory jako zemědělský tábor Budy, drůbežnický Harmeze, zahradnický Rajsko.⁵⁹ V táboře Budy pracovalo na počátku roku 1944 pět set mužů, kteří se starali o prasata, koně nebo ovce. V Harmezích pracovaly spíše ženy, které čistily kurníky, připravovaly krmivo pro 2000 slepic, dále se staraly o 1000 kachen, 500 krocanů, 300 hus a 3000 králíků. V Rajsku také pracovaly ženy jako zahradnice, pěstovaly ovoce a zeleninu, pracovaly na poli a poměry byly mnohem lepší než v Březince. Bydlely ve vyhřáté budově, sprchovaly se v teplé vodě, nosily čisté oblečení, spaly v postelích, ale také byly daleko více hlídané a za maličkost trestané.⁶⁰

3.2.1 Továrny na smrt

V roce 1942 začal Rudolf Höss hledat vhodné místo, kde by se mohlo v tichosti a tajnosti pokračovat v konečném řešení. Takové místo našel v blízkosti lesa, stála se budova postavená z červených cihel, do známosti vešel jako „červený domeček“ neboli bunkr I, který se rozdělil na dvě místnosti, a veškeré otvory se zazdily.⁶¹ Fungovat začal 20. března 1942 a byla zde otrávena skupina Židů z

⁵⁷ DWORK, s. 330.

⁵⁸ *The Construction Of The Camp*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://auschwitz.org/en/history/auschwitz-ii/the-construction-of-the-camp>.

⁵⁹ KRAUS, Oto, KULKA, Erich, *Továrna na smrt*, Praha 1959, s. 21.

⁶⁰ *Auschwitz Sub-Camps*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://auschwitz.org/en/history/auschwitz-sub-camps/>.

⁶¹ *The Mass Extermination, Temporary Gas Chambers*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://en.auschwitz.org/lekcja/1/#>.

Horního Slezska.⁶² Většina lidí, kteří byli odsouzeni na smrt, ani netušili, že jdou do plynových komor. Bylo jim oznámeno, že se jdou vysprchovat, oblečení se jim vyčistí a poté budou mít přichystané teplé jídlo. To byla ovšem lež a po vstupu do místnosti ze stropu místo vody padaly krystaly Cyklonu B. Transporty přijížděly většinou v noci a ti, kteří mohli chodit, byli nuceni od rampy běžet směrem k bunkru, ostatní jako byli staří a nemocní byli dovezeni autem s červeným křížem, aby zamezili jakýmkoli myšlenkám na smrt.⁶³ Jelikož bunkr I nespĺňoval požadavky k zabíjení většího počtu osob, bylo zapotřebí přestavět další budovu. Stavení vešlo ve známost jako „bílý domeček“ a vešlo se sem celkem 1200 osob. Podobu navrhli inženýři z Degesh, kteří dům rozdělili na čtyři místnosti, a v každé z nich byly dveře pro lepší vyvětrání plynu. Bílý domeček byl funkční od června 1942 a v červenci přijel transport 1000 Židů, z nichž 638 bylo uznáno za práce neschopné.⁶⁴ Mnohdy se stávalo, že lidé odvedení do bunkrů již věděli, že budou zabiti. Pokud tedy začali tito jedinci vyvolávat zmatek, byli odvedeni z místnosti za dům a zastřeleni.⁶⁵ Mrtvoly z obou domů se naházeli do lomu, zasypali vápnem a hlínou, ale těla se začala rozkládat a znečišťovat spodní vodu. Proto bylo nutné rozkládající se těla vykopat a spálit v jámě na speciálních roštích skládající se z těla, dřeva a benzínu.⁶⁶ Celkem 1400 mužů muselo vykopávat hnijící těla, z nich 1100 bylo zabito při práci a zbytek po práci.⁶⁷ Vzniklá díra byla 20 metrů dlouhá, 5 metrů široká a 2,5 metru hluboká a vešlo se do ní až 1000 těl. Všechna těla se poté každý den nepřetržitě páčila v jámách a definitivně byla zpopelněna listopadu 1942.⁶⁸

Během plánování podoby Březinky se myslelo nejen na ubytování vězňů, ale také na jejich ničení a odstranění. V hlavním táboře existovalo krematorium I a Karl Bischoff při plánování Březinky umístil do její blízkosti krematoria II a III. Další dvě krematoria IV a V, byla umístěna v blízkosti bunkrů I a II. V

⁶² BAXTER s. 32.

⁶³ FRIEDLER, Eric, SIEBERT, Barbara, KILIAN, Andreas, *Svědkové z továrny na smrt*, Praha 2007, s. 60–61.

⁶⁴ DWORK, s. 297.

⁶⁵ HÖSS, s. 165.

⁶⁶ BAXTER, s. 41–42.

⁶⁷ DWORK, s. 311–312.

⁶⁸ FRIEDLER, s. 70–77.

krematoriu I bylo možné za den zpopelnit 340 těl, krematorium II a III dohromady spálily 2880 těl a krematoria IV a V dohromady spálily 1536 těl.⁶⁹ Majetek všech, kteří přijeli do Osvětimi, byl zabaven, roztríděn a poslán dál do říše. Drahé kovy se zasílaly na velitelství SS v Berlíně, oblečení a veškeré domácí potřeby byly určené Úřadu pro spolupráci etnických Němců a ostatní na ministerstvo hospodářství.⁷⁰ Dohromady se do Německa odeslalo 824 vagónů.⁷¹

Krematorium II bylo dostavěno na jaře 1943, a aby zjistili jeho funkčnost, vybrali si několik lidí z krakovského ghetta. Jejich spalování mělo trvat nanejvýš 45 minut, ale celý proces se protáhl na dva dny, protože se pece nevyužívaly na maximum. Poté následovalo dokončení krematoria IV, které fungovala zároveň s krematoriem II. Krematorium V se odevzdalo 4. dubna, ale fungovat mohlo až v polovině dubna, protože zde chyběly těsnící dveře. Krematorium III bylo plně funkční od 24. června. V té době se počet zpopelněných osob ve všech krematoriích vyšplhal na 4756 těl denně.⁷² Podle původního plánu měla být krematoria otevřena mnohem dřív a to že, krematorium II 31. ledna, krematorium IV 28. února a krematorium III 31. března. Adolf Eichmann byl seznámen s původním fungováním krematorií a o jejich zdržení nevěděl. 20. března 1943 poslal 3000 Židů do Osvětimi, ale vyskytl se problém, protože krematoria III, IV ani V nebyla připravena k použití a krematorium II bylo zatím ve zkušební fázi. Na smrt bylo posláno 2191 Židů a jejich těla měla být spálena v krematoriu II. Pece pracovaly na maximum, nebyly řádně odzkoušené, a došlo tak ke zničení elektrického vedení i odvětrávání pecí. Krematorium pracovalo dále, i když s omezenou možností. Následně se zprovoznilo 22. března krematorium IV, ale po dvou týdnech muselo být odstaveno kvůli prasklé peci. I přes tyto problémy byli schopni členové ze Sonderkommanda v krematoriích zpopelnit 30 000 soluňských Židů a 7000 Židů z Jugoslávie, Polska a Německa.⁷³ Krematoria II a III se nacházela v blízkosti tábora, takže je bylo možné po příjezdu na rampu

⁶⁹ *The Mass Extermination, New Birkenau Crematoria*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://en.auschwitz.org/lekcja/1/#>.

⁷⁰ BAXTER, s. 65.

⁷¹ DWORK, s. 316.

⁷² BAXTER, s. 70–78.

⁷³ DWORK, s. 321–323.

zahlédnout. V podzemí se nalézaly plynové komory, svlékárny a výtah, který usnadňoval práci při přenášení mrtvol k pecím. Krematoria IV a V byla schovaná v lesíku mezi borovicemi a břízami, v těchto dvou spalovnách byly svlékárny i plynové komory na stejné úrovni jako půda. Popel se po zplynování těl házel do řeky⁷⁴, aby se zamezilo zjištění, kolik obětí bylo zavražděno a kosti, které se nezpopeľnily, bylo nutné rozdrtit.

3.2.2 Sonderkommando

Sonderkommando, neboli zvláštní oddíl, byl oddělen od ostatních vězňů v táboře, v době kdy komando vzniklo, spali jeho členové v sektoru BIb a v dobách častých transportů museli obývat půdu krematoria.⁷⁵ Oddíl byl vytvořen 4. července 1942 a byl nápomocný v odklizení a spalování těl v krematoriích. Téhož dne se zúčastnili svého prvního transportu, který byl usmrcen v bunkru II.⁷⁶ Tou dobou existovaly dva zvláštní oddíly, první oddíl pracoval v bílém domečku a druhý oddíl v červeném domečku. Členové oddílu se dělili na několik skupin, kdy první odnášela těla mrtvých ven, druhá komoru uklidila, třetí trhala zlaté zuby, stříhala vlasy a hledala v tělech zemřelých další cennosti, čtvrtá odvezla těla na vozíčkách k jámě a pátá skupina mrtvoly naskládala do připravené jámy. Mimo jiné pomáhali Židům se svléknout a v klidu odejít do plynové komory⁷⁷ Na vše dohlíželi členové SS, aby ohlíželi jak rychlost svlékání tak i zamezily případné hysterii.⁷⁸ Po pár měsících byli muži ze sonderkommanda zabiti a nahrazeni jinými muži.⁷⁹ Po otevření plynových komor se jim naskytl nepěkný obrázek mrtvých lidí. Přeživší ze sonderkommanda ho popsal takto: *„Před ventilátory stály těsně namačkané pokroucené mrtvoly. Lidé umírali vstoje. Jedna matka držela ještě dítě u prsou. Na zemi ležely modrozelené*

⁷⁴ VENEZIA, Shlomo, *V pekle plynových komor*, Praha 2010, s. 81.

⁷⁵ KRAUS, s. 175.

⁷⁶ DWORK, s.297

⁷⁷ FRIEDLER, s. 70.

⁷⁸ Tamtéž, s. 126.

⁷⁹ DWORK, s. 320.

*krystalky, z nichž vyprchal plyn. Páchlo to po hořkých mandlích.*⁸⁰ V září 1942 činil jejich počet 400 mužů.⁸¹

Dne 7. října 1944 členové Sonderkommanda naplánovala vzpouru.⁸² Na povstání bylo nutné opatřit výbušniny a střelný prach. Po troškách se přenášely na tajná místa z firmy Weichsel Union Metallwerke, o to se postaraly ženy, které zde pracovaly.⁸³ Důvodem odporu se stalo zjištění, že celé komando z krematoria IV a V má být zničeno.⁸⁴ Zničili krematorium IV, během akce zabili čtyři příslušníky SS a s nimi desátníka Rudolfa Erlera, Williho Preeze a Josefa Purkeho, dále jich bylo 12 zraněno a dva byli za živa vhozeni do pecí. V průběhu povstání uteklo 200 vězňů, později je našli a v táboře zastřelili, 250 jich bylo při akce zabito a dalších 200 také zastřelili, když se při apelu zjistilo, že jich stále dvanáct chybí, i ti se později našli a čekal je stejný osud.⁸⁵

3.3 Osvětim III

V roce 1940 bylo odsouhlaseno, že lokalita mezi Osvětimí, Monowicemi a Dwory je vhodná pro stavbu továrního komplexu. Nedaleko byl soutok řek, dobré železniční spojení, v blízkosti se nacházely uhelné doly, vápenec i kamenná sůl. Kvůli stavbě továrního komplexu IG Farben bylo nutné zvýšit kapacitu tábora a to z deseti na třicet tisíc lidí. Bylo třeba zpevnit břehy Visly a Soly, zbourat několik domů, které zabíraly místo pro výstavbu a jejich obyvatele použili jako pracovní sílu.⁸⁶ Firma IG Farben sídlila ve Frankfurtu nad Mohanem, vyráběla syntetický kaučuk a benzin a ke svému provozu i výstavbě využívala hlavně vězně z koncentračního tábora. Za každého vězně bylo vypláceno šest říšských marek. V roce 1944 továrna každý den produkovala 4 vagony benzínu, dále karbid a léčiva. Bývalý vězeň Ctibor Wohl vypověděl o

⁸⁰ *Sonderkommanda v Osvětimi: zručný job a vzpoura.* In: Total Mag [online], [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.totalmag.cz/valka/89-valecne-udalosti/4021-sonderkommanda-v-osvtimi-zrdny-job-a-vzpoura.html>.

⁸¹ FRIEDLER, s. 75.

⁸² FULBROOK, Mary, *Small Town Near Auschwitz, Ordinary Nazis And The Holocaust*, Oxford 2013, s. 315.

⁸³ FRIEDLER, s. 199.

⁸⁴ Tamtéž, s. 221.

⁸⁵ FULBROOK, s. 315.

⁸⁶ BAXTER, s.17–18.

Buně: „*Vězňové byli rozděleni do pracovních oddílů, které byly očíslovány. Na začátku bylo asi 10 oddílů o několika stech vězňů. Veliteli těchto oddílů byli němečtí kápoové, zločinci z povolání.... Z počátku jsme pracovali na vykopávkách, vyrovnání terénu, skládání cementu a písku. Všechnu práci jsme museli vykonávat v poklusu a při tom nás ještě surově týrali.*“⁸⁷ Pokud někdo nebyl schopen tempo udržet, byl usmrčen a vyměněn za nového vězně.⁸⁸ Pro IG Farben pracovalo 11 000 lidí, dohromady ve všech táborech bylo nuceno pracovat 33 000 osob.⁸⁹

K táboru náležely pod tábory, například Hindenburg, Bobrek nebo Blechhammer, které byly od listopadu 1943 podřízené táboru v Monowicích, ten vznikl na stejnojmenné vesnici, jejíž obyvatelé byli z domovů vyhozeni a domy zničeny. V táboře Hindenburg pracovali jak ženy, tak i muži, kteří vyráběli střelivo a ruční granáty. V Bobreku se vyráběly části pro elektromotory. Pracovníci nebyli týráni, protože sami byli jako experti těžko nahraditelní. V táboře v Blechhammeru se vyráběla paliva, stavěly se silnice a protiletdecký kryt. Tábor se skládal z 25 dřevěných budov, kolem byl elektrický plot a dokonce se zde nacházelo i malé krematorium.⁹⁰

3.4 Život v táboře

Žít v koncentračním táboře bylo pro mnohé velmi těžké. Některé při životě udržovala myšlenka, že se znovu shledají se svými blízkými, další pud sebezáchovy a také pomyšlení na to, že jednou všechno skončí a budou volní. Ti, kteří měli slabou vůli a nechtěli již dále snášet veškeré fyzické i psychické mučení, raději skočili na elektrický plot obehnaný kolem tábora. Transporty příjíždějící v roce 1942 zastavovaly v blízkosti hlavního tábora. Později v roce

⁸⁷ KRAUS, s. 34.

⁸⁸ Tamtéž, s. 33–38.

⁸⁹ DWORK, s. 327.

⁹⁰ *Auschwitz Sub-Camps*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://auschwitz.org/en/history/auschwitz-sub-camps/>.

1944 byla postavena nová rampa. Ta byla postavena vedle bloků BI a BII, z dálky bylo možné vidět krematoria II a III.⁹¹

Po příjezdu na rampu museli všichni rychle vystoupit. Následovala selekce a Židé byli seřazeni vpravo nebo vlevo podle toho, jaký byl jejich fyzický stav. Jak je známo starší osoby, nemocní, těhotné ženy a děti odcházely přímo do plynových komor. Židé vybráni pro práci byli vydezinfikováni, ostříhání a opatření registračním číslem na levém předloktí.⁹² Zajímavé je, že tetovat se začalo až ke konci roku 1942 a v jiných táborech nic podobného neexistovalo.⁹³ Dále se pokračovalo v zapisování osobních údajů, jako bylo bydliště, zdravotní stav a vzdělání. Kromě tetování si museli na kalhoty i kabát přišít různobarevné trojúhelníky. Židé měli žlutý trojúhelník doplněný dalším s jinou barvou. Červená barva označovala politického vězně, to byli většinou Poláci odmítající nacistický režim, černá patřila lidem odmítající práci, fialovou nosili věřící osoby a růžovou se označovali homosexuálové.⁹⁴ Nesmíme zapomenout na zelenou barvu, tím byli označeni zločinci z povolání a většinou se jednalo o menší skupiny německých vězňů.⁹⁵ Poznávacím znamením bylo i písmeno vně trojúhelníku, které označovalo národnost vězně. Písmeno T nosili Češi, P lidé z Polska a Němci žádné označení neměli.⁹⁶

Každodenním táborovým zvykem byl apel, ráno a večer, při kterém se počítali všichni vězni z bloků. Nastoupit musel každý zdravý, nemocný i mrtvý. Někdy se apely protáhly na hodiny a to z důvodu špatně napočítaných vězňů.⁹⁷ Ranní apely se svolávaly již před šestou hodinou a nastoupit musel každý. Pokud počet nesouhlasil, protože jeden vězeň zaspal, došli si pro něj na blok a před všemi nastoupenými v řadě ho zastřelili, aby se nic takového znovu neopakovalo.⁹⁸ Při apelech probíhala i selekce a ta probíhala tehdy, když byl

⁹¹ CZECH, s. 58.

⁹² KRAUS, s. 43.

⁹³ Tamtéž, s. 97.

⁹⁴ LÁNIK, Josef, *Oswiecim, Hrobka štyroch miliónov lud'í: krátka história a život v oswiecimskom pekle v rokoch 1942–1945*, Košice 1945. s. 9.

⁹⁵ CZECH, s. 64.

⁹⁶ MATYAS, Mirko, *Jsem číslo 17.100*, Praha 1945, s. 62.

⁹⁷ KRAUS, s. 53–55.

⁹⁸ PILECKI, Witold, *The Auschwitz Volunteer: Beyond Bravery*, Los Angeles 2012, s. 28.

tábor přeplněn. U těchto selekcí byl vždy lékař, který velmi podvyživené anebo vězně vykazující známky různých nemocí posílal do plynové komory.⁹⁹ Po ranním apelu se odcházelo na fyzicky náročné práce. Těžké práci se nevyhnuly ani ženy, které měly stejnou zátěž jako muži. Musely nosit cement, kopat kanály. Samozřejmě to neplatilo pro všechny ženy, některé se dostaly do lepších pracovních oddílů.¹⁰⁰ Povinná práce trvala 10 až 11 hodin, v zimních měsících byla zkrácena na 9 hodin denně. Mezi tím měli krátkou pauzu na oběd.¹⁰¹ Velká zátěž a minimální příjem potravin měly za následek fyzické strádání, a pokud člověk nezemřel nemocí tak zemřel hladem. Strava se skládala z ranní kávy nebo čaje, po ní následoval odchod do práce, oběd byla polévka někdy i s kousky brambor, k večeři kousek chleba s trochou margarínu nebo marmelády s čajem. Jednou týdně dostali k jídlu židovský chleba nebo kousek salámu z krve a krup.¹⁰² Po příchodu z práce rovněž následoval apel. Po apelu byla večeře a chvíle volna a stejně jako ranní zvon ohlašoval nástup do umývárny, tak i tento večerní znamenal to samé. Druhé zazvonění znamenalo ulehnutí do postele a noční klid.¹⁰³

Nastoupení vězňů bylo nutné i kvůli útěkům z tábora, ale jen málokomu se podařilo utéct. Většina byla zastřelena nebo dopadena za hranicemi tábora, jejich tělo pak bylo vystavené u brány, kudy chodili vězni do a z práce, a další byli veřejně popraveni před tisícovkou ostatních vězňů.¹⁰⁴ Mělo se tak předejít dalšímu úniku. Stávalo se, že některý z členů SS si získal důvěru vězně. Ten mu pak slíbil, že ho odvede za hranice tábora a bude volný, ale po opuštění tábora byl vězeň zastřelen. Člen SS nahlásil, že se jednalo o útěk a získal odměnu. Ve výjimečných případech se útěk podařil. Jednalo se například o útěk Rudolfa Vrby a Alfreda Wetzlera v dubnu 1944.¹⁰⁵ Cílem bylo veřejnost informovat o tom, co

⁹⁹ KRAUS, s. 88.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 105.

¹⁰¹ *Work In The Camp, Order Of The Day*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://en.auschwitz.org/lekcja/1/#>.

¹⁰² HÝBL, František, *Vzpomínky na Osvětim*, Milotice 2009, s. 28.

¹⁰³ *The Order Of The Day*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://auschwitz.org/en/history/life-in-the-camp/the-order-of-the-day>.

¹⁰⁴ LÁNIK, s. 14.

¹⁰⁵ KRAUS, s. 72–76.

se v Březince děje a také co mají maďarští Židé očekávat po příjezdu na rampu. Informace se nedostavily včas.¹⁰⁶

Do tábora bylo zakázáno nosit si své vlastní věci, vše muselo být odevzdáno, pokud si ale některý vězeň tajně vzal například fotografii svých nejbližších a SS to zjistili, následoval trest. Porušením řádu byly myšleny i malé přestupky jako neustlání postele. Trest se prováděl několika ranami na zadní část těla před publikem¹⁰⁷ a to buď bičem anebo holí. Jiným trestem byla krádež jídla, například jeden vyhladovělý vězeň ukradl brambory a jako trest mu bylo nařízeno, aby dvě hodiny v zimě stál mezi elektrickými ploty s bramborou v puse. Nesměl se ani pohnout.¹⁰⁸ Tresty se odehrávaly i v hlavním táboře bloku 11 ve stojacích celách, ale o tom jsem se již zmiňovala.

Během existence tábora se o útěk pokusilo 802 lidí, z nichž se to 144 podařilo, 327 jich bylo navráceno zpátky do tábora a o zbývajícím počtu nejsou žádné dokumenty. Nejpočetnější skupinou, která z tábora utíkala, byli Poláci, dále Sověti, Židé, Romové, Němci, Češi, Rakušané a Jugoslávci.¹⁰⁹

3.4.1 Zdravotnictví

Nejčastější nemocí, kterou v Osvětimi vězni trpěli, byla úplavice, skvrnitý tyfus nebo malárie. Léčení neprobíhalo téměř žádné, v případě průjmu nesměli pacienti nic jíst, a pokud měli malárii, šli někteří do plynových komor. Léčba spočívala i v podání smrtelné injekce přímo do srdce.¹¹⁰ Nemocnice se nacházela v bloku BIb a rozdělovala se na pět oddělení, kterými byly choroby interní, choroby infekční, chirurgie, pozorovací místnost a oddělení chorob zaživačského traktu.¹¹¹ Ani zde nebylo čisto a vězni neměli postel sami pro sebe. Většinou sem chodili umírat, protože žádná lékařská péče nebyla a ani nebylo dostatečné množství potřebných léků. Později byla nemocnice zřízena i v sektoru BIIf. I zde

¹⁰⁶ DWORK, s. 334.

¹⁰⁷ KRAUS, s. 77–78.

¹⁰⁸ FULBROOK, s. 307.

¹⁰⁹ CZECH, s. 248.

¹¹⁰ KRAUS, s. 83.

¹¹¹ TRUCKOVÁ, Betty, TRUCK, Robert-Paul, *Lékaři hanby, Pravda o lidských morčatech v Osvětimi*, Praha 1983, s. 49.

probíhala takzvaná selekce. Vybírali se nemocní vězni, kteří vypadali neschopní práce a později odjeli na voze k plynovým komorám. Spolu s nimi byli odváženi i zemřelí.¹¹² Například Josefu Mengelemu stačil jen sebemenší náznak nemoci, stačila i malá oděrka a to pro nemocného znamenalo, že byl odsouzen k smrti.¹¹³ První selekce se uskutečnila 28. července 1941 pod dohledem MUDr. Horsta Schumanna. Vybráno bylo 575 pacientů jako neschopných práce, kteří byli usmrceni fenolou injekcí do hrudníku. Jedna z posledních selekcí se uskutečnila v říjnu 1944.¹¹⁴ Od srpna 1943 do října 1944 poslali lékaři do plynových komor 7616 nemocných lidí.¹¹⁵

Pokud se dá hovořit o nějakém druhu zdravotnictví, prováděli se i v rámci medicíny lékařské pokusy na lidech, využíváni byli jak muži, ženy i děti. Jedním takovým pokusem byla sterilizace pomocí rentgenu v B1b čísla 15. Experimenty se dále prováděly v hlavním táboře bloku čísla 10. Zde docházelo k oplodnění žen i odstranění části orgánů, které se posílaly do Říše a dále zkoumaly. Experimenty měly sloužit k rozmnožování árijské rasy a zamezit rozmnožování podlidí.¹¹⁶ Blok číslo 10 se dělil na další oddělení, ve kterých konali službu lékaři zabývající se otázkami sterilizace, byly to oddělení profesora Clauberga a Schumanna, doktora Wirthse a speciální oddělení pod vedením Hygienického institutu. Clauberg vpichoval do dělohy žen látku, která měla blokovat vejcovody. Injekce vpichoval několik měsíců a poté sledoval, zda skutečně ke srůstu vejcovodů dochází pomocí rentgenového přístroje.¹¹⁷ Ozařování rentgenem používal doktor Horst Schumann na mužská varlata a ženské vaječníky. Pokusem se snažil zjistit kolik radiace je třeba ke způsobení neplodnosti. Někteří vězni byli kastrováni, aby se na jejich orgánech prováděly

¹¹² KRAUS, s. 84–86.

¹¹³ LIFTON, Robert Jay, *Nacističtí lékaři: medicínské zabíjení a psychologie genocidy*, Praha 2008, s. 397.

¹¹⁴ RYN, Zdzislaw Jan, *Medicine Behind The Barbed Wire Of The German Concentration Camp*, Krakov 2013, s. 26.

¹¹⁵ TRUCKOVÁ, s. 57.

¹¹⁶ KRAUS, s. 113–120.

¹¹⁷ LIFTON, s. 318–319.

další laboratorní testy.¹¹⁸ U mužů se experimenty skládaly z vpichování ropných látek do těla, použitím acetátů, které způsobily velkou bolest a požívání léků, které způsobily poškození jater.¹¹⁹ Mezi další lékařské pokusy patřilo i umělé oplodnění, aplikace různých látek na tělo, které způsobily popáleniny, nebo zkoumání různých druhů rakovin. Některé mrtvolky byly poslány do muzea jako exempláře.¹²⁰

3.4.1.1 Anděl smrti

Doktor Josef Mengele nastoupil do Osvětimi 30. května 1943 jako lékař¹²¹ a jako příslušník SS si odmítal nechat vytetovat na tělo krevní skupinu. Zdůvodňoval to tak, že pro jeho funkci to není nutné. Pravdu znala jeho první manželka, která tvrdila, že se rád koupal před zrcadlem a přitom se díval na svou krásnou pokožku a ta nesměla být poškozena.¹²² Lidmi, se kterými se setkal, byl popisován jako elegantní, čistý a vždy upravený muž s milým obličejem, ale na druhou stranu byl popisován i jako cholerik s neustále se měnícími náladami.¹²³

Osudným se stal rok 1937, kdy začal pracovat v Ústavu pro výzkum dědičnosti, biologie a rasové čistoty ve Frankfurtu, kde se seznámil s profesorem Otmarem von Verschuerem, který se zajímal o dvojčata a to ovlivnilo i Mengeleho.¹²⁴ Právě v Osvětimi se mohl naplno věnovat výzkumu jednovaječných dvojčat. Převážně se jednalo o děti, o které bylo i lépe postaráno a to jen do té doby pokud jedno z nich nezemřelo. Ubytování byli v blízkosti nemocnice i s dalšími lidmi vykazující dědičné nemoci.¹²⁵

Při prvním setkání byli všichni podrobeni detailnímu vyšetření. S tím mají zkušenost dvojčata Eva a Miriam Mozesovi. Nejprve jim změřili hlavu, pak uši, nos, rty a srovnávali barvu očí tak jako srovnávali ostatní části těla s druhým

¹¹⁸ *Experiments*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://en.auschwitz.org/lekcja/1/>.

¹¹⁹ LIFTON, s. 343.

¹²⁰ RYN, s. 22.

¹²¹ LIFTON, s. 391.

¹²² KNOPP, Guido, *Hitlerovi stoupenci*, Praha 2004, s. 405.

¹²³ POSNER, Gerald L, WARE, John, *Mengele – anděl smrti: úplný životní příběh*, Praha 2007, s. 75.

¹²⁴ TIKOVSKÝ, Josef, *Causa slavní, Josef Mengele*, Praha 2000, s. 124.

¹²⁵ LIFTON, s. 401.

dvojčetem.¹²⁶ To mohou potvrdit i další zkoumaná dvojčata: „*Fotografovali a rentgenovali nás ze všech stran a dr. Mengele studoval náš přesný popis, míru i váhu, otisky prstů na ruku i na nohu. U některých provedli i otisky chrupu. Zkoušeli naši krev i moč a výsledek zkoušek posílali do Berlína.... My dvě jsme například dostaly od mužů-dvojčat každá 350 krychlových centimetrů krve; na to jsme reagovaly velmi silnými bolestmi hlavy a vysokými horečkami.*“¹²⁷ Dále kvůli svým pokusům amputoval části těla, vpichoval injekce s různými chorobami a sledoval reakci dvojčat, nutil dvojčata stejného pohlaví, aby měla pohlavní styk s opačným pohlavím dvojčat a zjistil tak, zda se i jim narodí dvojčata. Neméně důležité byly i pitvy dvojčat, která musela zemřít ve stejnou dobu. Pitvy prováděl soudní lékař Miklós Nyiszli a jeho úkolem bylo porovnat orgány obou dvojčat a také zjišťoval přesnou příčinu smrti.¹²⁸ Pomocí svých výzkumů chtěl dokázat, že tvar i barva jsou znakem dědičnosti a hledal způsob jak vytvořit árijskou rasu s nejlepšími genetickými vlastnostmi.¹²⁹

Nezajímal se jen o dvojčata, ale i o různé genetické vady. V srpnu 1944 zaujali doktora Mengeleho dva muži, otec se synem. Nařídil, aby byli vyšetřeni doktorem Miklosem Nyiszlim, při selekci si ho Mengele vybral jako svého spolupracovníka. Otec měl hrb a syn koňskou nohu. Po vyšetření byli zastřeleni a pitváni. Jejich těla, spíše jejich kosti, se měly odeslat do antropologického muzea.¹³⁰ Další oblastí zájmu bylo i studium trpaslíků a snažil se také o změnu barvy očí, aby odpovídala ideálu. To se mu ovšem nepodařilo a místo modré barvy děti dostaly do očí záněty.¹³¹ O změnu se snažil buď použitím očních kapek anebo pomocí jehly, kdy se látka vpichovala přímo do oční bulvy. Zkušenost s těmito experimenty mají dvojčata Hedvah a Leah Sternovi: „*Mengele se nám snažil změnit barvu očí. Jednoho dne nám byly podány oční*

¹²⁶ MOZESOVÁ KOROVIČKOVÁ, Eva, ROJANYOVÁ BUCCIERIO, Lisa, *Děti, které přežily Mengeleho, Zpověď dvojčat Evy a Miriam*, Praha 2015, s. 72–73.

¹²⁷ KRAUS, s. 120.

¹²⁸ POSNER, s. 62–65.

¹²⁹ LAGNADO, Lucette Matalon, DEKEL, Sheila Cohn, *Children Of The Flames, Dr. Josef Mengele And The Untold Story Of The Twins Of Auschwitz*, New York 1991, s. 60–61.

¹³⁰ TRUCKOVÁ, s. 33–34.

¹³¹ LIFTON, s. 414–416.

*kapky. Po nich jsme pár dní neviděli. Mysleli jsme si, že nás chtěli nacisté oslepit.*¹³²

Jako osvětimský lékař se snažil předcházet táborové epidemii a když se v roce 1943 objevily v romském táboře příznaky tyfu, nechal jich 1035 odeslat do plynové komory, aby nešířili nákazu, ale tyfus se poté objevil i v ženském táboře. Rozhodl tedy, že ty které jsou touto nemocí nakažené, půjdou do plynu rovněž. Prázdna budova se vydezinfikovala, ženy z ostatních bloků i bloky samotné byly rovněž desinfikovány a až poté se mohly všechny vrátit do budov. Jeho zásluhou se již tyfus nešířil.¹³³ Podobná situace se opakovala v roce 1944, když se v ženském táboře objevila spála, jako preventivní opatření před jejím dalším šířením dal doktor Mengele příkaz, aby se všechny ženy, sousedící s tímto blokem, uzavřely na ubikacích a následně byly všechny odvezeny do krematoria.¹³⁴

Před příchodem sovětské armády, 17. ledna 1945, z Osvětimi utekl a vydal se do jiného koncentračního tábora do Gross-Rosenu, kde mu k experimentům sloužili zajatí ruští vojáci. Nedlouho poté utíkal znovu před příchodem Sovětů a to tak, že se přidal k ustupujícím jednotkám wehrmachtu.¹³⁵ Po válce si změnil jméno a ukrýval se na zemědělském statku. Z obavy, že ho dopadnou, se rozhodl odejít z Německa směrem do Jižní Ameriky, Buenos Aires, kde si otevřel vlastní ordinaci. V 50. letech se setkal se svým synem a mimo jiné navštívil i Německo, ale cestou měl autonehodu. Jeho otec musel celou situaci zachránit, protože Mengele vzbudil u policistů podezření a chtěli ho prověřit. Hned na to odjel zpátky do Jižní Ameriky. Nikdy se ho nepodařilo zatknout, jelikož pokaždé byl o svém objevení informován předem a často měnil místo svého úkrytu. Nakonec se pohyboval v místech mezi Argentinou, Brazílií a Paraguayí a na následky mrtvice zemřel v Brazílii, kde byl pochován pod jménem svého přítele Wolfganga Gerharda.¹³⁶ Po jeho smrti vyšlo najevo, že se

¹³² LAGNADO, s. 65–66.

¹³³ POSNER, s. 49.

¹³⁴ NYISZLI, Miklos, *Byl jsem Mengeleho asistentem*, Praha 2009, s. 77.

¹³⁵ KNOPP, s. 401–404.

¹³⁶ TIKOVSKÝ, s. 124–128.

Mengele snažil obhájit alespoň před svým synem: „*Tvrdil, že jeho úkolem bylo pouze vydělit ‚práceschopné‘ a ‚práce neschopné‘. Snažil se označovat co nejvíc lidí za práceschopné. Myslí si, že tím zachránil životy několika tisícům lidí.*“¹³⁷

4 NA PRAHU SVOBODY

V posledních měsících existence tábora přibývalo mnoho transportů, zvláště pak z Maďarska. První z nich dorazil 29. dubna 1944 v počtu 1800 osob, dohromady jich na osvětimskou rampu přivezlo 437 402 Židů z Maďarska.¹³⁸ Ti měli zastoupit vězně, kteří byli přesunuti do jiných koncentračních táborů. O zamezení dalších deportací se pokusili vězni na útěku Rudolf Vrba s Alfredem Wetzlerem. Informace se dostaly do Švýcarska, Velké Británie, USA, ale ničemu to nepomohlo. Maďarsko se alespoň pokusilo o zastavení deportací, ale bylo to pouze dočasné a všichni Židé nakonec do Osvětimi došli.¹³⁹ Kvůli jejich příjezdu bylo nutné znovu zprovoznit krematorium V. To se nepodařilo úplně a bylo nutné vykopat několik jam, kde se jejich těla páčila. K jámám byly položeny koleje, aby byl převoz mrtvol rychlejší a navíc se v krematoriích II a III vybudoval výtah taktéž pro rychlejší přenesení těl z plynové komory k pecím. Další novinkou bylo i položení kolejí směřující přímo ke krematoriím.¹⁴⁰ Poslední transport maďarských Židů dorazil v červenci a po nich v srpnu následovaly deportace Židů z Lodže. Mezi dubnem a srpnem dorazilo přes 500 000 židovských občanů a z nich byla většina poslána rovnou do plynové komory.¹⁴¹

Od poloviny roku 1944 se začal táborový komplex ničit.¹⁴² Zároveň v srpnu téhož roku se začalo s přesunem vězňů z Březinky dále na západ. Přesun se prováděl po železniční trati, ale jen do 25. prosince 1944, protože poté byla trať zablokována sovětským vojskem. Tím vznikl problém a další vězni byli nuceni

¹³⁷ POSNER, s. 55.

¹³⁸ HES, Milan, *A brány se otevřely, Osvobození 1945: Dachau-Osvětím-Terezín*, Praha 2015, s. 45.

¹³⁹ DWORK, s. 332–337.

¹⁴⁰ BAXTER, s. 91–93.

¹⁴¹ *The Extermination Of The Jews From Hungary*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://en.auschwitz.org/lekcja/1/>.

¹⁴² FRIEDLER, s. 232.

jít pěšky do jiného tábora v Gross Rosenu.¹⁴³ Vězni, kteří odcházeli z Jaworzna do Gross Rosenu museli ujít 250 kilometrů.¹⁴⁴

Poslední plynování v Osvětimi se uskutečnilo koncem října 1944, jednalo se o 2038 Židů z Terezína.¹⁴⁵ Začátkem listopadu bylo plynování zastaveno úplně. Následovalo bourání krematoria I a II a nadále fungovalo krematorium IV, ve kterém pracoval zbytek ze Sonderkommanda. Před osvobozením tábora v lednu 1945 bylo zničeno i čtvrté krematorium.¹⁴⁶ Krematorium I, které stálo v hlavním táboře, zničeno nebylo, nýbrž bylo přestavěno na protiletadlový kryt.¹⁴⁷

Dne 10. ledna 1945 začala ofenziva sovětské armády. Dne 17. ledna již byla u Krakova a ten den byl v Osvětimi poslední apel a celkem v táborovém komplexu bylo napočítáno 67 000 osob.¹⁴⁸ Sovětská armáda se blížila a členové SS ve spěchu ničili důkazy o masovém vraždění, například se otevíraly masové hroby a snažili se těla mrtvých zpopelnit,¹⁴⁹ ale nestihli odstranit všechno. 18. ledna 1945 začala evakuace tábora. Takzvaného pochodu smrti se museli účastnit všichni, kteří byli schopni chůze a vězeň, který neměl na cestu dostatek sil, byl okamžitě zastřelen.¹⁵⁰ Členové zvláštního komanda se při evakuaci nenápadně přidali k účastníkům pochodu smrti, protože kdyby to neudělali, byli by zastřeleni.¹⁵¹ V průběhu evakuace byly vytyčeny dvě hlavní trasy směřující buď do Vladislavi nebo do Gliwice a dále se pokračovalo po železnici.¹⁵² Jejich trasa směřovala do dalších koncentračních táborů v Německu. V táboře zůstali pouze ti, co byli nemocní, jednalo asi o 9 000 lidí. Některé z nich členové SS

¹⁴³ PAJAK, Irena, *Przewodnik, Wzdłuż trasy ewakuacyjnej więźniów KL Auschwitz-Birkenau z Oswiecimia do Wodzisławia Śląskiego*, Katowice 2007, s. 9.

¹⁴⁴ *The Final Evacuation And Liquidation Of The Camp*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://auschwitz.org/en/history/evacuation/the-final-evacuation-and-liquidation-of-the-camp>.

¹⁴⁵ HES, s. 46.

¹⁴⁶ KRAUS, s. 177.

¹⁴⁷ HES, s. 46.

¹⁴⁸ DWORK, s. 338.

¹⁴⁹ FRIEDLER, s. 231.

¹⁵⁰ KRAUS, s. 287–288.

¹⁵¹ FRIEDLER, s. 245.

¹⁵² *The Final Evacuation And Liquidation Of The Camp*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://auschwitz.org/en/history/evacuation/the-final-evacuation-and-liquidation-of-the-camp>.

zastřelili.¹⁵³ Sovětská armáda vstoupila na území osvětimského tábora 27. ledna 1945. Po příchodu viděli vyčerpané a podvyživené lidi. To mohl potvrdit Alexandr Voroncov, který vše nafilmoval: „*Našim očím se naskytl strašlivý obraz: ohromné množství baráků (...) V mnoha z nich leželi na palandách lidé. Byly to kostry s nepřítomným pohledem, oblečené do lidské kůže.... Na území tábora stálo několik jakýchsi pyramid. Jednu tvořila hromada oblečení, jinou hrnce, další zubní protézy.*“¹⁵⁴ Nedlouho poté byli všichni nemocní vězni odvezeni do nemocnic a dále léčeni. Celkem se jednalo o více než 4000 vězňů a mezi hospitalizovanými se nacházely i Mengeleho dvojčata. Většina nemocných nebyla schopna ani chůze, a aby znovu nabrali dostatek sil, byla jim podávána několikrát denně po malých dávkách hustá bramborová polévka. Protože byli zvyklí na hladovění a malý přísun jídla, schovávali si část potravin do postelí, aby jim zbylo i na další den. Hospitalizace obvykle trvala pár měsíců.¹⁵⁵

Brzy poté, co nacisté opustili tábor, vstupovali místní obyvatelé za brány tábora, aby se porozhlédli buď po různých cenných věcech, nebo na území tábora vstoupili ze zvědavosti. Vše se odehrálo před příchodem Sovětů a první dojmy po vstupu do opuštěného tábora byly popsány takto: „*Ve sprchách jsme našli hromady oblečení a bot a v jedné místnosti vlasy, které esesáci nestačili odvézt do Německa. Nakonec, s velkým strachem, jsme přišli ke krematoriím. V pecích jsme uviděli nedopálená lidská těla a okolo plechovky od cyklonu. Do plynové komory se nikdo neodvážil vejít.*“¹⁵⁶ Po skončení války začali místní obyvatelé rozebírat dřevěné ubikace, které jim měly sloužit jako topivo. Aby se zamezilo dalšímu rozkládání tábora, vzniklo na jeho území muzeum, které tuto velmi smutnou historii připomíná.¹⁵⁷

¹⁵³ HES, s. 48–49.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 50.

¹⁵⁵ *First Help*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://auschwitz.org/en/history/liberation/first-help>.

¹⁵⁶ HES, s. 49.

¹⁵⁷ TŘEŠŇÁK, Petr, *Druhý život v Osvětimi*. In: Respekt 23, 2012, 12, s. 55.

4.1 Odsouzení

Po skončení války bylo jisté, že všichni ti, kteří se jakkoli podíleli na vraždě milionů lidí, budou za zločiny odsouzeni. Někteří váleční zločinci ukončili svůj život před tím, než mohli o svých činech vypovídat a jiní se ukryli pod falešným jménem v jiné zemi a doufali, že je nikdy nenajdou.¹⁵⁸ Rudolf Höss byl tím, kdo se ukryl a změnil své jméno na Franz Lang. Místo pobytu oznámila jeho manželka, když jí vyšetřovatelé pohrozili tím, že svého syna už nikdy neuvidí. Jeho skrýš se nacházela na statku v Gottrupelu kam si pro něj 11. března 1946 přijeli. Na těle neměl vytetovanou krevní skupinu a jedině, co ho mohlo usvědčit, byl snubní prstýnek s vyrytými jmény manželů.¹⁵⁹ Dne 15. března 1946 byl předán do věznice Tomato, kde sepsali jeho výpověď. Na konci března byl převezen do Norimberku, kde se měl stát hlavním svědkem a měl také potvrdit výpovědi přeživších, aby se prokázala vina obviněných nacistů.¹⁶⁰ Před jeho předvoláním byl vyšetřen psychologem, který ho vyhodnotil jako: „... *po intelektové stránce normální, trpí však schizoidní apatii, lhostejností, necitlivostí a neschopností vcítit se - ani u ryzího psychotika by se nedal očekávat, citelnější nedostatek empatie.*“¹⁶¹ K soudu byl jako svědek předvolán 15. dubna 1946.¹⁶² Mezi obžalovanými sedělo 22 nacistů, například Martin Bormann, Karl Dönitz, Hans Frank, Wilhelm Frick, Hans Fritzsche, Hermann Göring, Rudolf Hess, Albert Speer a další. Dvanáct mužů bylo odsouzeno k trestu smrti, tři muži na doživotí a zbytek byl odsouzen v rozmezí 10-20 let za mřížemi.¹⁶³ Další soud se s Hössem uskutečnil 11. března 1947¹⁶⁴ v Polsku, kam byl v květnu 1946¹⁶⁵ převezen. Dne 2. dubna byl po dalších vyslýchání ve varšavském soudu odsouzen k oběšení na půdě koncentračního tábora Osvětim. Poprava se uskutečnila 16. dubna 1947.¹⁶⁶

¹⁵⁸ KRAUS, s. 249.

¹⁵⁹ HARDING, Thomas, *Hanns a Rudolf, Hon na velitele Auschwitzu*, Praha 2014, s. 221–224.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 226–231.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 235.

¹⁶² Tamtéž, s. 236.

¹⁶³ CZECH, s. 297.

¹⁶⁴ HARDING, s. 244.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 239.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 246–249.

V roce 1958 bylo zahájeno vyšetřování všech zločinců, kteří se jakkoli podíleli na vraždách páchaných v osvětimském koncentračním táboře. O celý proces se zasloužil Tomáš Gnielka. V posledním roce války sloužil u dělostřelectva, které chránilo komplex továren v Osvětimi proti bombovým náletům. Po válce se vrátil zpátky do Berlína, přidal se k odbojové skupině, která bojovala proti jednotkám SS, a také začal shromažďovat veškeré materiály, které souvisely s koncentračním táborem Osvětim. V 50. letech se stal redaktorem deníku Frankfurter Rundschau a tím, že měl přístup k redakční poště, se dozvěděl, že oběťm nacismu nejsou vypláceny způsobené škody. Důvodem bylo, že v řadách úředníků, kteří žádosti vyřizovali, seděli nacisté a oběťm způsobovali pouze nepříjemnosti. Gnielek na vše začal upozorňovat, postupně se k němu přidávali přeživší, kteří sebou přinášeli další nové informace a dokumenty. Veškeré nahromaděné písemnosti byly odevzdány soudu ve Frankfurtu nad Mohenem, kde se později celý proces odehrával.¹⁶⁷

Soud začal 20. prosince 1963 ve Frankfurtu nad Mohanem, který se nazývá jako osvětimský proces. Mezi obviněnými seděli Robert Mulka, Friedrich Wilhelm Boger, Oswald Kaduk, Hans Stark, dr. Franz Lucas, dr. Victor Capesius, Josef Klehr a jiní, kteří byli obviněni jak z vraždy tak i jejímu napomáhání. Samotní obžalovaní se vinnými nepovažovali, protože vše, co dělali, byla jejich povinnost.¹⁶⁸ Celkem se na prosesu podílelo 359 svědků z 19 zemí. Podle svědectví se Josef Klehr dopustil vraždy několika tisíc lidí tím, že se podílel na jejich zplynování a osobně vpichoval smrtící injekce. Wilhelm Broger se podílel na mučení vězňů. Sám se hájil tím, že dostával pouze rozkazy, které musel splnit.¹⁶⁹ Jeho nelidské chování doložila Duňa Wasserströmová: „*Přijelo nákladní auto a na okamžik zastavilo před politickým oddělením. Najednou z auta seskočil malý chlapec. V ruce držel jablko. K dítěti přistoupil Boger, chytil je za nohy a mrštil jím hlavou o zeď baráku. Pak si klidně vzal to jablko....*“¹⁷⁰ Robert Mulka byl obviněn ze spoluúčasti na vraždách, protože se podílel jak na

¹⁶⁷ KULKA, Erich, *Frankfurtský proces*, Praha 1964, s. 63–65.

¹⁶⁸ UWE, Schultz, *Velké procesy, Právo a spravedlnost v dějinách*, Praha 1997, s. 377–378.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 379.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 382.

výstavbě smrtících komor tak i osobně několik lidí zastřelil. To mohl doložit očitý svědek Rudolf Rybka: „*Ještě dnes ho poznávám, křičel na dozírajícího esesáka, protože ze slavníků vypadávala sláma a on se bál tyfu. Potom jsem viděl, jak Mulka vytáhl pistoli a několikrát vystřelil. Jeden z vězňů se skácel, druhý byl poraněn. Ostatní utíkali, aby se dostali z jeho dosahu. Poraněný vězeň držel před sebou slavník a z rukávu mu kapala krev. Mulka vězně obešel a zastřelil. Potom usmrtil ještě třetího.*“¹⁷¹ Jiným obviněným byl Hans Stark ze zastřelení několik desítek vězňů a z vhadzování Cyklonu B do plynových komor.¹⁷² Dalším výše zmiňovaným je Oswald Kaduk, který osobně ze selekcí vybíral práce neschopné, vězně mučil a ubil k smrti nebo dohnal k sebevraždě. Jako všichni předchozí ani on se necítil vinný za spáchání těchto zločinů.¹⁷³ Mezi vinnými seděl i osvětimský lékař Franz Bernard Lucas, který se podílel jak na selekci na vězňů tak i na usmrcení vězňů z Terezínského tábora a také asistoval při vhadzování Cyklonu B do plynových komor.¹⁷⁴ O zásoby léků se staral Viktor Capesius. Ty se do Osvětimi dostávaly v zavazadlech Židů, které jim byly po příjezdu odebrány. Léky byly přednostně určené pro členy SS. Lékárník byl obviněn za účast při selekcích, poskytování jedovatého plynu a také za krádež cenných věcí, které patřily obětem.¹⁷⁵

Soud skončil 19. srpna 1965 a z 20 obviněných byli 3 shledáni nevinnými a dalších 17 vinnými. Výše trestů byla stanovena na tři a půl roku ve vězení a na doživotní trest pro šest obžalovaných, to se týkalo Kaduka i Klehra.¹⁷⁶ Jak je známo v koncentračním táboře žilo pohromadě mnoho národností, Češi, Poláci, Francouzi a jiní, z řad židovských i nežidovských příslušníků. Mimo jiné zde byli usmrceni bratr i švagr prezidenta Beneše s manželkami a další představitelé českého národa.¹⁷⁷ Celkový počet obětí, kteří v koncentračním táboře Osvětim zahynuli, není dodnes přesně znám. Nejčastěji se uvádí, že usmrceno bylo přes

¹⁷¹ KULKA, *Frankfurtský*, s. 19.

¹⁷² Tamtéž, s. 24.

¹⁷³ Tamtéž, s. 34.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 40–41.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 46.

¹⁷⁶ UWE, s. 385.

¹⁷⁷ SOVOVÁ, Adolfin, *Osvětim II – Březinka*. In HELMICHOVÁ, Šárka (ed.), *Statečné ženy, o kterých se málo ví*, Praha 2003, s. 58.

jeden milion osob židovských i nežidovských příslušníků,¹⁷⁸ ale počet obětí může být o mnoho vyšší.

¹⁷⁸ *The Number Of Auschwitz Victims*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://en.auschwitz.org/lekcja/1/>.

5 ZÁVĚR

Židé se stávali terčem mnoha útoků již od svého příchodu na evropský kontinent. Byli nápadní jiným způsobem oblékání, chováním a vyznávali odlišné náboženství, než bylo pro tehdejší dobu ve středověku typické. Většinou byli pronásledováni, vyháněni z měst nebo států, byla jim ubírána práva a také byli často obviňováni z krádeží, rituálních vražd, rozšiřování moru nebo podvodu. Již několik desítek let před nacistickou ideologií byla prováděna různá opatření, například Židé se museli od křesťanského obyvatelstva odlišovat nošením špičatého klobouku anebo na oblečení museli mít přišitý žlutý kroužek, dále nesměli být nadřizenými křesťanů a ani nemohli pracovat ve státní pokladně. To neplatilo pro Polsko, kde se stali neoddělitelnou součástí, protože většinou byli Židé vzdělanější než křesťanské obyvatelstvo.

Nenávist vůči jejich rase se začal nejvíce projevovat v 19. století v dílech různých autorů, kteří je považovali za nemocné s nedostatečnou hygienou a s touhou je odstranit. Taková myšlenka se zrodila s nástupem NSDAP, která ideologii rozvíjela dál. Vznikla myšlenka rasově čistého národa, která měla být nadřazená nad všechny ostatní a aby se toho docílilo, museli být odstraněni Židé, slovanské národy, zločinci a postižené osoby. Důležité také bylo, aby se nacistická ideologie dostala do podvědomí lidí, zvláště dětí, které byly snadno ovlivnitelné. Začalo se s rozsáhlou propagandou, kdy se všechny myšlenky soustřeďovaly do tisku, zákonů, školních učebnic i filmů. Postupně se ovlivnily všechny vrstvy obyvatelstva, docházelo k častějšímu násilí uplatňované na Židech. Ti byli postupně vytlačováni z německého prostředí dále na východ, nejdříve se soustřeďovali do uzavřených ghett a poté, co se odsouhlasila myšlenka konečného řešení židovské otázky, byli následně deportováni do koncentračních táborů. Jedním z mnoha koncentračních táborů byla i Osvětim.

Táborový komplex Osvětim, který původně sloužil jako dělostřelecká kasárna, se postupně přebudoval na koncentrační a vyhlazovací tábor, kde byli soustřeďováni jak židovští tak i nežidovští občané z různých koutů Evropy. Vězni určení za práce schopné se podíleli na vývoji a výtěžné činnosti tábora.

Všechny osobní věci, zlaté zuby, vlasy, vypěstovaná zelenina, výroba zbraní a další se posílaly dále do Říše a sloužily k dalšímu použití. Všechna práce byla náročná a vězni při ní byli často týráni a to takovým způsobem, že někteří při práci i zemřeli. Častou smrtí byl i hlad a nemoci, které nebyly léčeny. Léky se sice na území tábora vyskytovaly, ale poskytovaly se převážně členům SS. Mnohdy byla úmrtí způsobena i lékařskými experimenty, kdy se na vězňích zkoušeli různé léky, vpichovali se injekce s neznámou tekutinou, docházelo ke kastracím a bolestivým ozařováním. Jedním takovým, který prováděl pokusy na lidech, byl doktor Josef Mengele. Ten se spíše zajímal o dědičnost a toužil odhalit tajemství porodu dvojčat, protože chtěl, aby německé ženy rodily více dětí s árijskými rysy a nejlepšími genetickými vlastnostmi. Po válce se ukryl v Jižní Americe, kde i zemřel a nikdy nebyl odsouzen.

V hrozných podmínkách, ve kterých žili, se někteří odvážili z tábora utéct, aby mohli o všem informovat veřejnost. Útěk se povedl málokomu a většinou byl nalezen a zastřelen nebo oběšen. Jedinou nadějí byla víra v to, že jednou z tábora odejdou volní. Naděje na osvobození vznikaly s postupující Sovětskou armádou, ale o tom mnoho vězňů nevědělo, protože se k takovým informacím nedostali. Z obavy přibližující se Rudé armády a prohrané války začali Němci s přesouváním vězňů do jiných koncentračních táborů umístěných na Západě. Pár dní před vstupem armády do tábora členové SS rychle odstraňovali veškeré dokumenty, bouraly se plynové komory a krematoria a další důkazy o tom, že se zde provádělo masové vraždění lidí. Část důkazů se zachovala a žili i lidé, kteří po osvobození tábora mohli poskytnout důležitá fakta k chodu tábora a pomoci usvědčit ty, kteří se podíleli na vraždách milionu lidí.

Krátce po vyklizení tábora začali na jeho půdu vstupovat místní obyvatelé, kteří začali rozebírat dřevěné ubikace pro své vlastní potřeby a kradli cenné věci. Úřady musely rychle jednat o budoucnosti Osvětimi a bylo rozhodnuto, že na jeho místě vznikne muzeum a celý komplex bude chráněn jako památka z vražd lidí, kteří se stali obětí nacistické ideologie. V Osvětimi jsou jako důkaz masových vražd ve vakuu zakonzervovány osobní věci lidí, kteří transportem

přijeli na rampu a místo by měli navštívit všichni, kdo touží po poznání jedné z tragických dob minulosti.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURA

ALY, Götz, *Konečné řešení, Přesun národů a vyhlazení evropských Židů*, Praha 2006.

BAXTER, Ian, *Tábor smrti Osvětim*, Brno 2013.

BREITMAN, Richard, *Architekt „konečného řešení“, Himmler a vyvraždění evropských Židů*, Praha 2004.

CZECH, Danuta, *Auschwitz : Nazi Death Camp*, Oświęcim 2011.

DWORK, Deborah, VAN PELT, Robert Jan, *Osvětim*, Praha 2006.

EMMERT, František, *Holocaust*, Brno 2006.

FRIEDLER, Eric, SIEBERT, Barbara, KILIAN, Andreas, *Svědkové z továrny na smrt*, Praha 2007.

FULBROOK, Mary, *Small Town Near Auschwitz, Ordinary Nazis And The Holocaust*, Oxford 2013.

HARDING, Thomas, *Hanns a Rudolf, Hon na velitele Auschwitzu*, Praha 2014.

HAUMANN, Heiko, *Dějiny východních Židů*, Olomouc 1997.

HES, Milan, *A brány se otevřely, Osvobození 1945: Dachau-Osvětim-Terezín*, Praha 2015.

HÖSS, Rudolf, *Velitelem v Osvětimi*, Praha 2006.

HÝBL, František, *Vzpomínky na Osvětim*, Milotice 2009.

KNOPP, Guido, *Hitlerovi stoupenci*, Praha 2004.

KRAUS, Oto, KULKA, Erich, *Továrna na smrt*, Praha 1959.

KULKA, Erich, *Frankfurtský proces*, Praha 1964.

LAGNADO, Lucette Matalon, DEKEL, Sheila Cohn, *Children Of The Flames, Dr. Josef Mengele And The Untold Story Of The Twins Of Auschwitz*, New York 1991.

- LÁNIK, Josef, *Oswiecim, Hrobka štyroch miliónov lud'i: krátka história a život v oswiecimskom pekle v rokoch 1942–1945*, Košice 1945.
- LIFTON, Robert Jay, *Nacističtí lékaři: medicínské zabíjení a psychologie genocidy*, Praha 2008.
- MATYAS, Mirko, *Jsem číslo 17.100*, Praha 1945.
- MOZESOVÁ KOROVIÁ, Eva, ROJANYOVÁ BUCCIERIO, Lisa, *Děti, které přežily Mengeleho, Zpověď dvojčat Evy a Miriam*, Praha 2015.
- NYISZLI, Miklos, *Byl jsem Mengeleho asistentem*, Praha 2009.
- PAJAK, Irena, *Przewodnik, Wzdłuż trasy ewakuacyjnej więźniów KL Auschwitz-Birkenau z Oswiecimia do Wodzisławia Śląskiego*, Katowice 2007.
- PILECKI, Witold, *The Auschwitz Volunteer: Beyond Bravery*, Los Angeles 2012.
- POSNER, Gerald L, WARE, John, *Mengele - anděl smrti: úplný životní příběh*, Praha 2007.
- RYN, Zdzislaw Jan, *Medicine Behind The Barbed Wire Of The German Concentration Camp*, Krakov 20113.
- SCHUBERT, Kurt, *Dějiny Židů*, Praha 2003.
- SOVOVÁ, Adolfina, *Osvětim II - Březinka*. In HELMICOVÁ, Šárka (ed.), *Statečné ženy o kterých se málo ví*, Praha 2003, s. 58–62.
- TIKOVSKÝ, Josef, *Causa slavní, Josef Mengele*, Praha 2000.
- TRUCKOVÁ, Betty, TRUCK, Robert - Paul, *Lékaři hanby, Pravda o lidských morčatech v Osvětimi*, Praha 1983.
- TŘEŠŇÁK, Petr, *Druhý život v Osvětimi*, In: Respekt 23, 2012, 12, s. 55–58.
- UWE, Schultz, *Velké procesy, Právo a spravedlnost v dějinách*, Praha 1997.
- VENEZIA, Shlomo, *V pekle plynových komor*, Praha 2010.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Auschwitz As A Concentration Camp. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online]. Dostupné z: <http://auschwitz.org/en/history/>.

Auschwitz Sub-Camps, [cit. 2016-04-09].

First Help. [cit. 2016-04-20].

The Construction Of The Camp, [cit. 2016-04-09].

The Final Evacuation And Liquidation Of The Camp, [cit. 2016-04-20].

The Order Of The Day, [cit. 2016-04-19].

Auschwitz I. In: Osvětim [online], [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.osvetim.info/auschwitz1.php>.

Auschwitz II-Birkenau. In: Koncentrační tábor Osvětim-Auschwitz [online], [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.osvetim-auschwitz.estranky.cz/clanky/AuschwitzII.html>.

Ghettoizace židovského obyvatelstva. In: Holocaust [online], [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/dejiny/konecne-reseni-zidovske-otazky/konecne-reseni-zidovske-otazky-v-evrope/ghettoizace-zidovskeho-obyvatelstva/>.

History. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online]. Dostupné z: <http://en.auschwitz.org/lekcja/1/#>.

Work In The Camp, Order Of The Day, [cit. 2016-04-19].

The Number Of Auschwitz Victims, [cit. 2016-04-23].

The Mass Extermination, New Birkenau Crematoria, [cit. 2016-04-09].

The Mass Extermination, Temporary Gas Chambers, [cit. 2016-04-09].

The Extermination Of The Jews From Hungary, [cit. 2016-04-20].

Experiments, [cit. 2016-04-19].

History. In: Stay Poland [online], [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.staypoland.com/cityHistory.aspx?TownId=53>.

Nacisté před 70 lety poprvé vyzkoušeli na lidech cyklon B. In: Česká televize [online], [cit. 2016-04-10]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1244757-naciste-pred-70-lety-poprve-vyzkouseli-na-lidech-cyklon-b>.

Nacisté zlikvidovali židovské ghetto v polské Lodži. In: Česká televize [online], [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1388165-naciste-zlikvidovali-zidovske-ghetto-v-polske-lodzi>.

Osvětim: nacisté a konečné řešení, Rozkazy a iniciativy, In: Česká televize [online], [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1180428038-osvetim-naciste-a-konecne-reseni/205382529240002-rozkazy-a-iniciativy/>.

Oswiecim. In: Virtual Shetl[online], [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.sztetl.org.pl/en/article/oswiecim/5,history/>.

Počátek masového vraždění. In: Holocaust [online], [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/dejiny/konecne-reseni-zidovske-otazky/konecne-reseni-zidovske-otazky-v-evrope/pocatek-masoveho-vrazdeni/>.

Sonderkommanda v Osvětimi: zručný job a vzpoura. In: Total Mag [online], [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.totalmag.cz/valka/89-valecne-udalosti/4021-sonderkommanda-v-osvtimi-zrdny-job-a-vzpoura.html>.

STRAŠÍKOVÁ, Lucie, *Protižidovský pogrom organizovaný státem.* In: Česká televize [online], [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1435145-kristalova-noc-protizidovsky-pogrom-organizovany-statem>.

Varšavské ghetto. In: Holocaust [online], [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/dejiny/koncentracni-tabory-a-ghetta/varsavske-ghetto/>.

Vzestup a pád NSDAP, U moci. In: Česká televize [online], [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10717757164-vzestup-a-pad-nsdap/214382558950004-u-moci/>.

7 RESUMÉ

The Bachelor thesis focuses on the concentration and extermination camp in Auschwitz. The aim of the thesis is to gain an understanding and insight into a time when, due to strong and compelling propaganda directed against the Jewish ethnic, horrific acts that people would not have committed under normal circumstances occurred. In my work I first focus on the history of Auschwitz and also on the history of those Jews living in Poland. The Jews had become a target of many attacks since arriving on the European continent. They differed in the way they dressed and behaved, and they followed a different religion than was typical in that medieval period. Many were persecuted, driven out of towns or countries, they were deprived of their rights and often accused of robbery, ritual murders, spreading the plague or fraud.

I continue with the development of anti-Semitism, which resulted in the idea of a racially pure nation, the enslavement of part of the European population and the definitive elimination of Jews. The main part is devoted to the concentration camp itself, its construction, division into different parts and a description of their use. The Auschwitz camp complex, which was originally used as an artillery barracks, was gradually rebuilt into a concentration and extermination camp where Jewish as well as non-Jewish citizens were gathered from various parts of Europe. Prisoners who were found able to work contributed to the development and profitable activities of the camp. Further, the procedure of the gradual extermination of the Jews, and the living conditions in the camp from the exiting the train down a ramp to the medical care are described. As far as medicine, most prominent was Josef Mengele. He was interested more in heredity and longed to uncover the mystery of the birth of twins, as he wanted German women to bear more children with Aryan features and the best genetic characteristics.

The final part focuses on the last deportation of the Jewish population, the liquidation and liberation of the concentration camp. A few days before the

Soviet Army entered the Auschwitz camp, members of the SS quickly removed all documents, demolished the gas chambers and crematoriums and other evidence pointing to the mass murder of people. Some evidence was saved and some people also survived, who after the liberation of the camp were able to provide important facts about the running of the camp and helped to convict those who participated in murdering millions of people. The trials were held in Nuremberg, where war criminals were sentenced, and then in Frankfurt am Main, where people who personally or otherwise contributed to the murders of innocent victims in the Auschwitz camp were sentenced. Today, instead of the concentration camp there stands a museum. The whole complex is protected as a monument and memorial to those who became victims of Nazi ideology.

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Staré město Osvětim

Zdroj: *Oświęcim Before The War*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-23]. Dostupný z: <http://auschwitz.org/en/gallery/historical-pictures-and-documents/oswiecim-before-the-war,15.html>.

Der Stürmer

Deutsches Wochenblatt zum Kampfe um die Wahrheit
HERAUSGEBER: JULIUS STREICHER

Nummer 30	Inhalt: 1. Seite 1. bis 10. 11. bis 12. 13. bis 14. 15. bis 16. 17. bis 18. 19. bis 20. 21. bis 22. 23. bis 24. 25. bis 26. 27. bis 28. 29. bis 30.	Nürnberg, im Juli 1938	10. Jahr 1938
---------------------	---	------------------------	-------------------------

Juden als Zeugen

Zalmudgebet

Es war kein immer so gewiss und nicht immer so blühend, sondern, was davon man weiß, daß sie im Zusammenhang mit Menschen als als Verbrecher anzusehen haben, selbst man kein Verzeihen. Und wenn sie noch so laut und aufbegehrend verfluchen, man ihnen sich auf sie stellen, es werden nur Tölpel sein. Die ihnen Mägen sterben. Die Gefährdung, daß bei geborenen Verbrecher auch immer ein Körper sein wird, hat kein gelübt, daß man sehr Vorlegen zur Strafe begehrt, daß man sehr Vorlegen begehrt, die Strafe nicht zu lassen. Auch diese Strafe nicht verweigert werden, daß durch Bestrafung die Strafe nicht zu lassen.

Es gab eine Zeit, da war es nicht, und die Vorlegen von Juden nicht den Vorlegen geborener Verbrecher zu verzeihen. Man unterließ es, haben unter die Strafe zu lassen. Man wollte nicht verzeihen, daß durch die Vorlegen eines Juden eine Gefährdung zu vermeiden lassen. Die wider das Verzeihen und glückliche Welt gesehen waren. Der „andere“ Welt liegt man, wie es immer kann, daß man in vergangener Zeit, im Zusammenhang mit Strafe, es nicht, den Todestod den Cide der Vorlegen gleichgültig. Mit die Juden in den europäischen Ländern aufzuhalten, wurden sie in den Strafe- und Gefährdungswelt halten nur als Strafe aufzuhalten, denn die Strafe der Vorlegen nicht verzeihen. Das war eine Welt, die auch bei der Strafe nicht den Strafe und Strafe nicht verzeihen wurde. Im Zusammenhang mit den Juden entstanden aber bei Strafe, die man nicht, daß man bei Strafe nicht den Strafe bei Strafe bei Strafe nicht verzeihen.

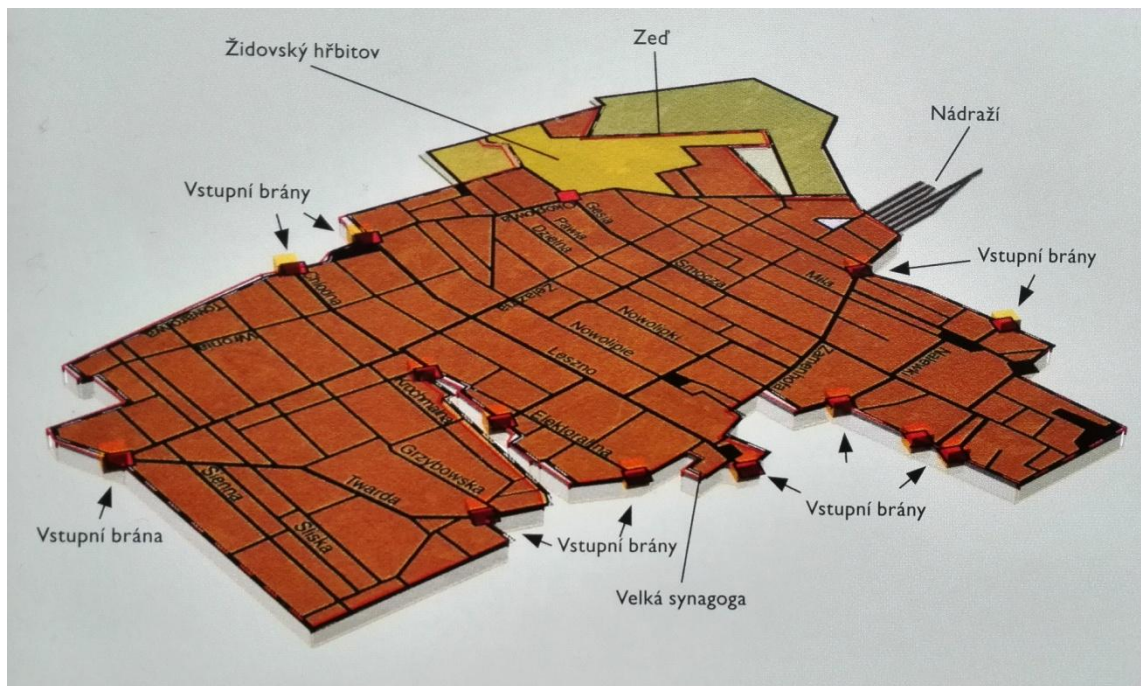

„Jahre, Jahre, gib an Israel die Macht, die Du ihm versprochen, auf daß es die ganze Welt beherrsche und die Völker der Götzen spüren Deine Macht!“

Die Juden sind unser Unglück!

Zdroj: *Der Stürmer* July 1938. In: Holocaust Education & Archive Research Team [online], [cit. 2016-04-23]. Dostupný z: <http://www.holocaustresearchproject.org/holoprelude/dersturmgal/Der%20Sturm%20er%20July%201938.html>.

Příloha č. 3 – Mapa varšavského ghetta

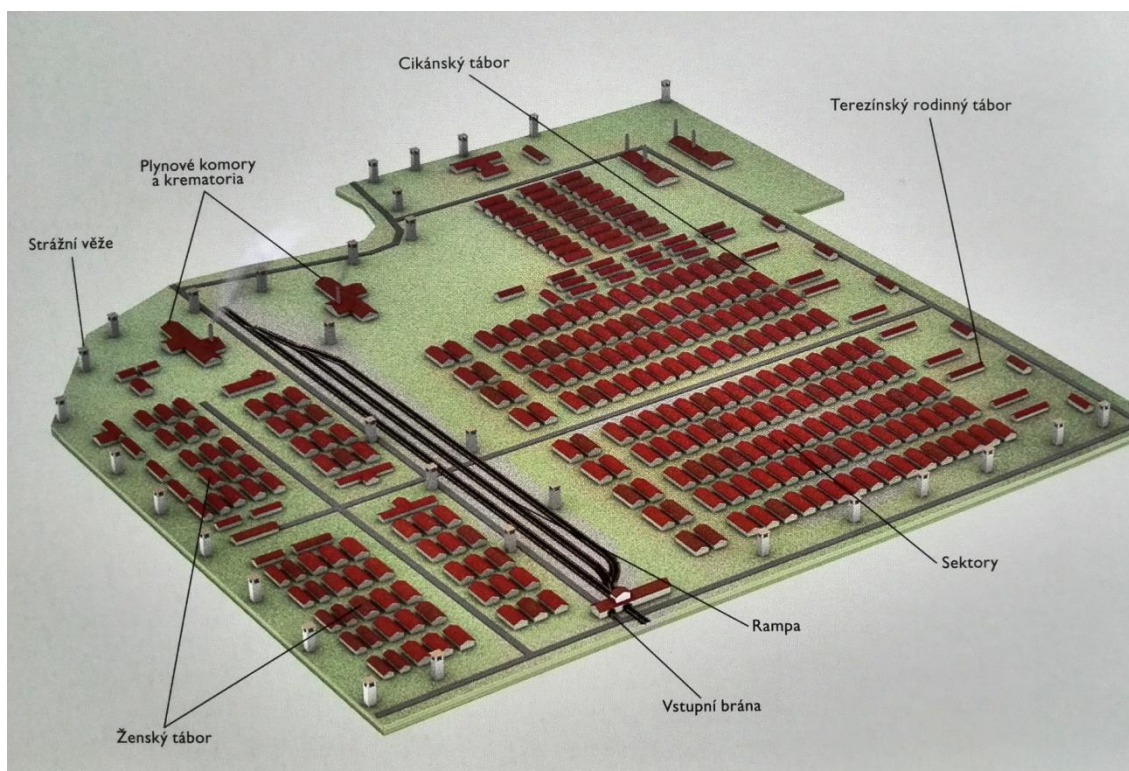
Zdroj: EMMERT, František. *Holocaust*, Brno 2006, s. 32.

Příloha č. 4 – Mapa koncentračního tábora v Osvětimi

Zdroj: *Smrt si říká Osvětim*. In: Česká televize [online], [cit. 2016-04-23].
Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1495492-smrt-si-rika-osvetim>.

Příloha č. 5 – Osvětim-Březinka

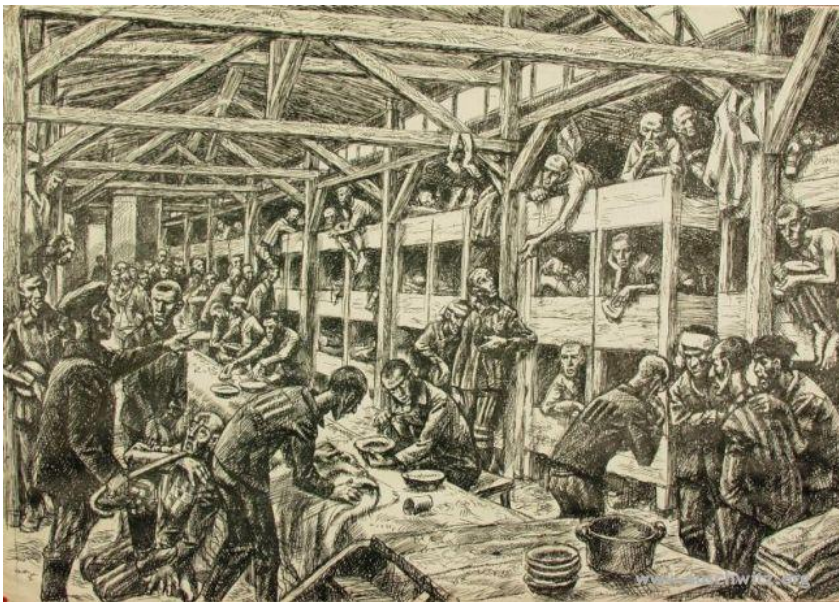

Zdroj: EMMERT, František. *Holocaust*, Brno 2006, s. 40.

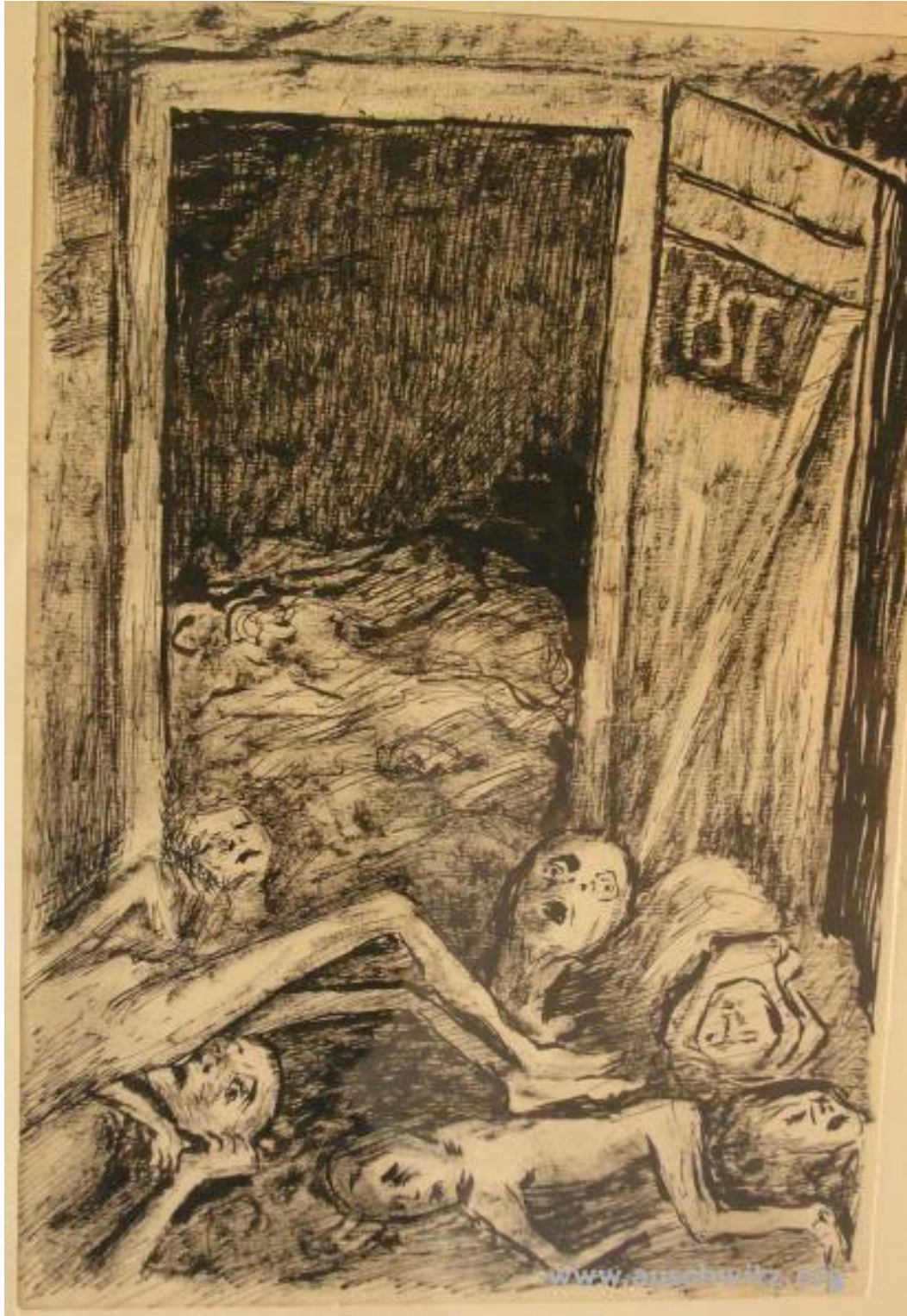
Příloha č. 6 – Očima vězňů

Zdroj: Zdroj: GAWRON, Wincenty, *Roll Call 1941/1942*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://auschwitz.org/en/gallery/art-of-camp-and-postcamp-period/>.

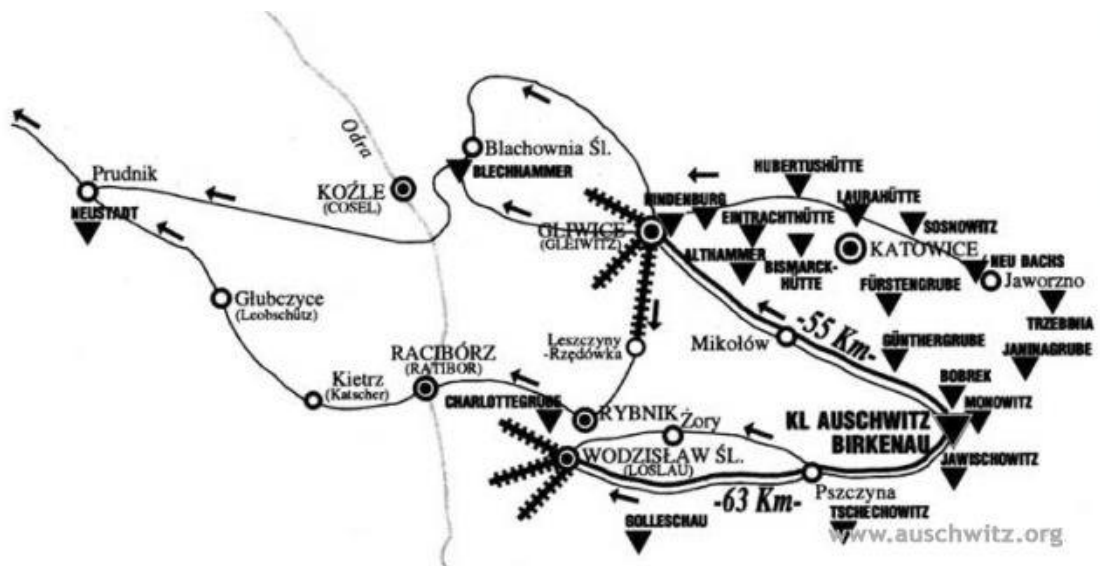

Zdroj: KOŚCIELNIAK, Mieczysław, *Inside Of A Male Barrack In Birkenau*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://auschwitz.org/en/gallery/art-of-camp-and-postcamp-period/>.

Zdroj: TOLKACZEW, Zinowij, *Shh - Silence From The Cycle Flowers Of Auschwitz*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://auschwitz.org/en/gallery/art-of-camp-and-postcamp-period/>

Příloha č. 7 – Trasy pochodu smrti

Zdroj: *Evacuation Routes*. In: Auschwitz-Birkenau Memorial And Museum [online], [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://auschwitz.org/en/gallery/historical-pictures-and-documents/marches-of-death,12.html>.